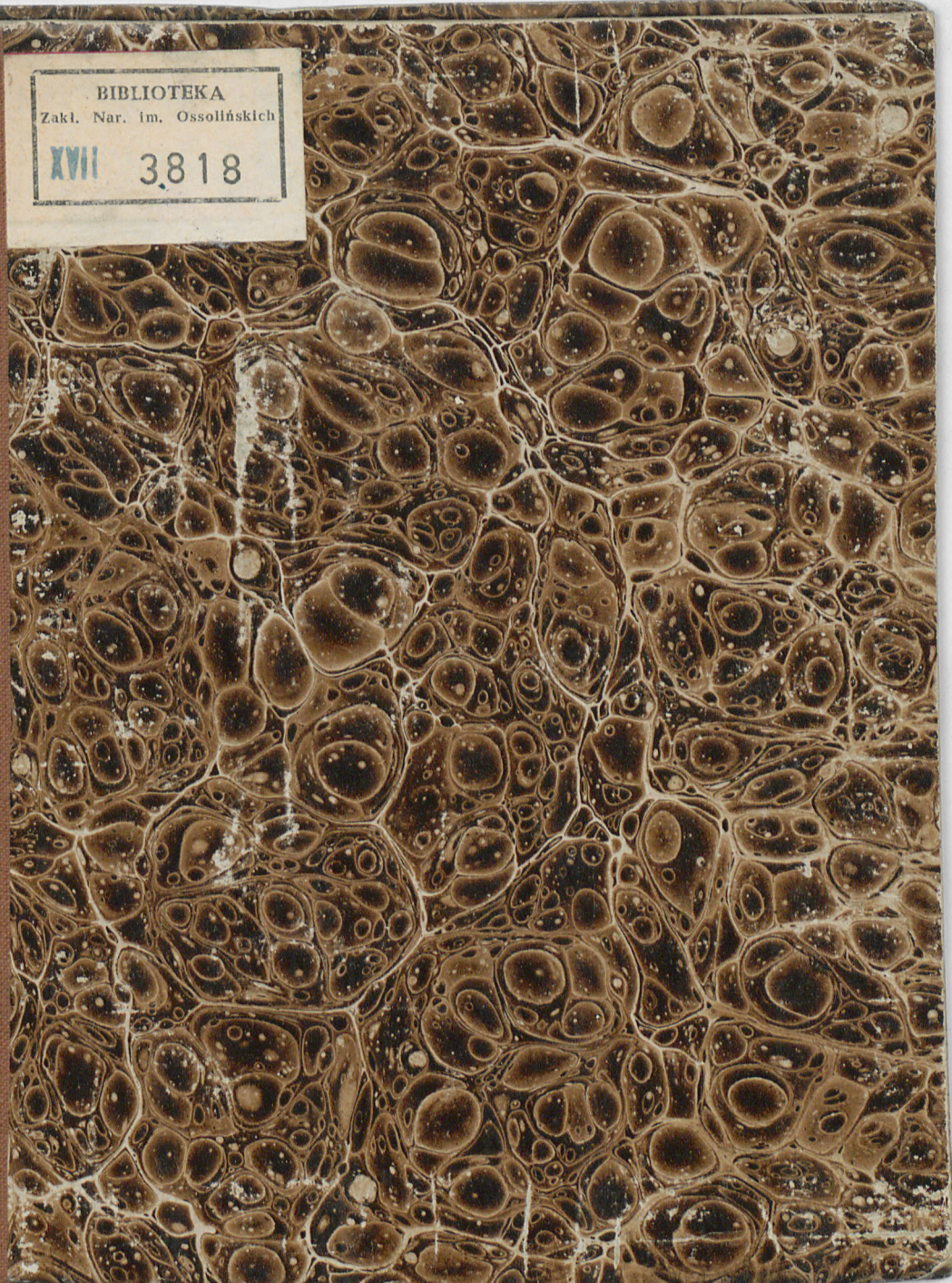

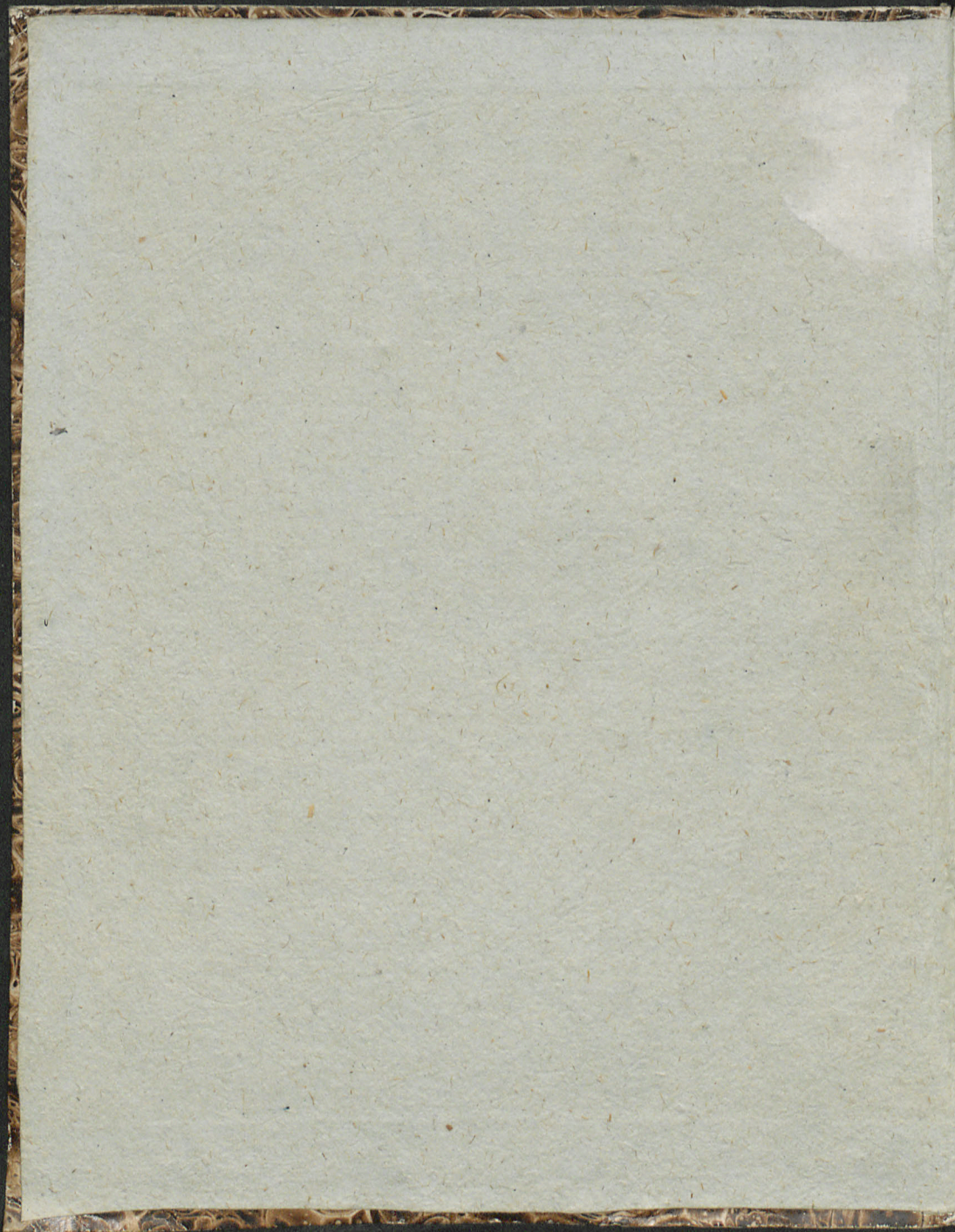
BIBLIOTEKA

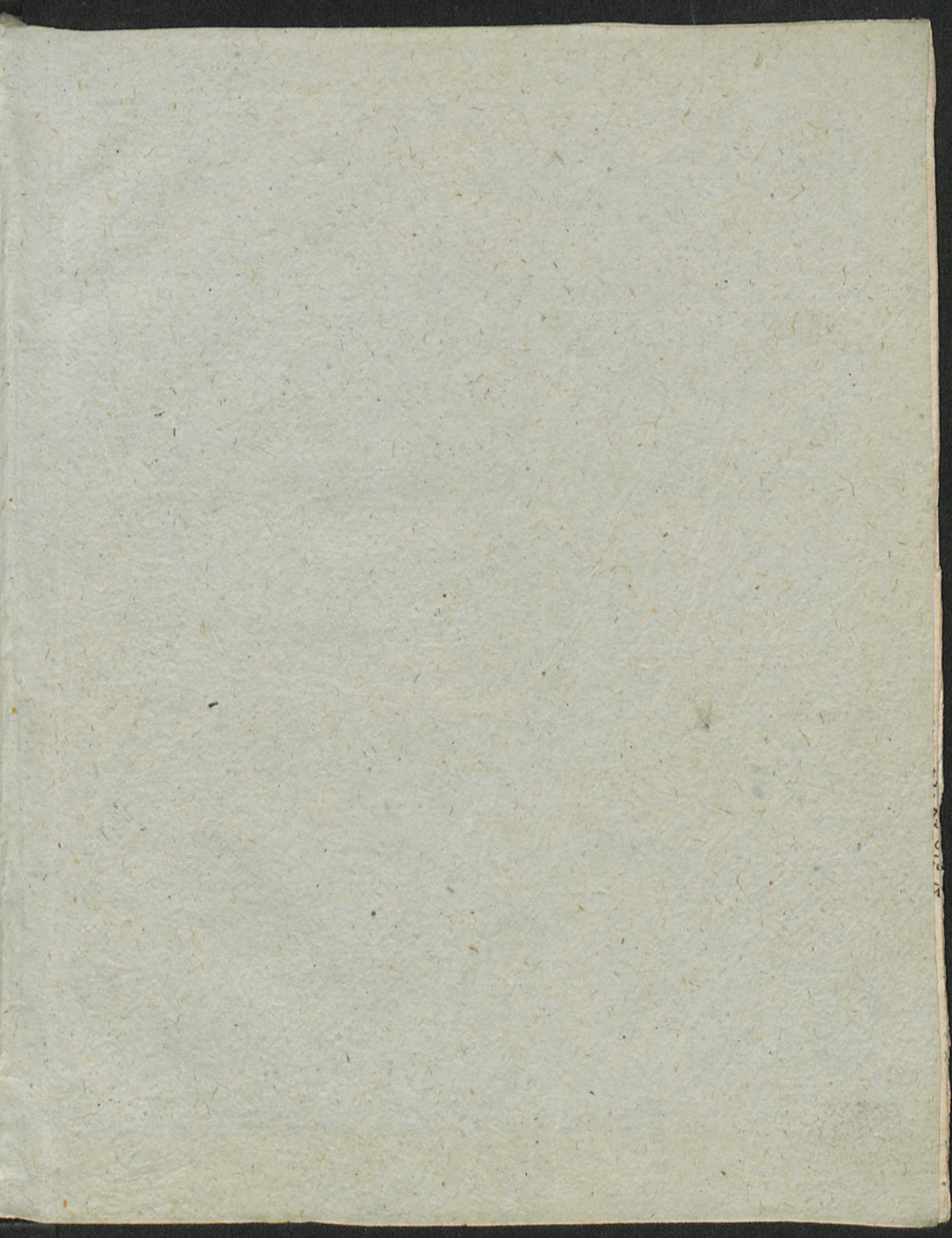
Zakl. Nar. im. Ossolińskich

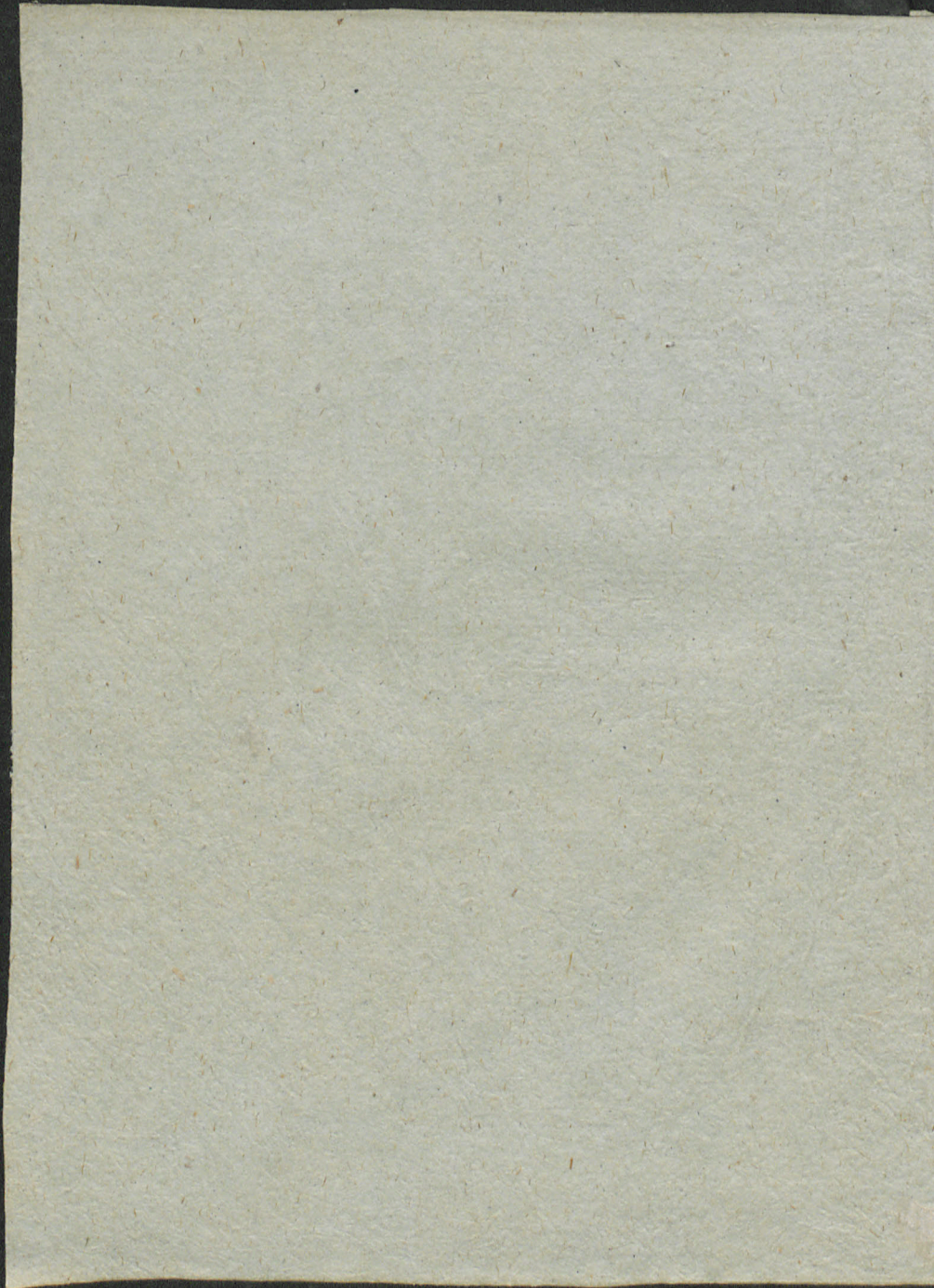
XVII

3818

C R E D O ^{7.}
A R R I A N O R V M,
S E V,
Confessionis Socinistarum,
vel Samofathenistarum,
vulgò Arrianorum,

Symboli Apostolici vestem, Luclauicijs, fraudulenter induta; Imposturae detectae:

A

P. NICOLAO CICHOVIO Societatis IESV.

Adiecta est,

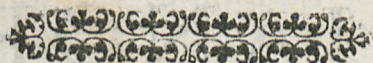
*Severinus Syniecki Prae
Hospitalis & Decanus Bie
Radis Pribus Reformatio*

C E N T V R I A A R G V M E N T O R V M Amicia
n. 17. 17. 17. 17. 17.

*Pro Summa & Naturali Christi Domini Diuinitate, ex
S. Scriptura, ab eodem Authore collecta: & Soci-
nists oblata.*

C R A C O V I A E,

In Officina Typographica Francisci Casarij, S. R. M. Typ. A. D. 1649.

*Attendite à falsis Prophetis: qui veniunt ad vos in
vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi ra-
paces. Matth. 7, v. 15.*

*Facio: & faciam: ut amputem occasionem, volen-
tium occasionem: ut in quo gloriantur, inuenian-
tur sicut & nos. Nam eiusmodi Pseudo-Apostoli,
sunt operarij subdoli: transfigurantes se in Aposto-
los Christi. 2. Cor. 11, v. 12, & 13.*

*Fuerunt verò, & Pseudoprophetae in populo, sicut &
in vobis erunt Magistri mendaces: & qui intro-
ducent hereses perditionis: & EVM QVI E-
MIT EOS, Dominum, negantes: superducentes
sibi celerem perditionem. 2. Pet. 2, v. 1.*

XVII - 3818 - III

Perillustri & Magnifico Domino,
D. IOANNI à WIELOPOLE
WIELOPOLSKI,
Becensi, Bochnensi, &c. Gubernatori:
Salinarum Cracouiensium
ADMINISTRATORI. &c. &c.
Author Salutem & Felicitatem.

H[^] *Ô tandem; Perillustris & Magnifice Domine, frequentatis in Dei Filium blasphemis, Socinisticorum dogmatum sectatores, vulgò Arriani, progressi sunt: ut, de rebus Diuinis, rectè loquendi vel sentiendi voluntate, videantur excidisse. Nihil in Religione Christiana tam sanctum: tamq̃ uniuersum, à primis eius initijs, toto Orbe receptum: tam denique Sacrarum literarum presidio, munitum: quod non, illi, vel insolenti ausu conuellere; aut saltem labefactare; vel subdolis machinationibus, nitantur, suffodere.*

Postquam enim, Diuinæ Maiestatis Solium, inuasissent; Deumque, (quod eis, clarissimus quondam Theologus, Gregorius de Valentia, obiecit; in dedicatione sui Voluminis de Sanctissima TRINITATE:) de suæ, quasi gradu, naturæ, quæ in unitate Essentiæ, & Personarum TRINITATE consistit;

Præfatio.

flit; deturbare conati essent; mox, in Dei *FILIVM* virulentos strinxere calamos: eiq; non solum Diuinitatem; sed & munus Redemptoris, Sacerdotium, Passionis & mortis ad tollendum peccatorum nostrorum debitum, condignum valorem, Sanguinis effusi pretium, regni æternitatem, per summum scelus detraxerunt: & subinde; animis, blasphemiarum impunitate, crescentibus, Sacramentis, omnem vim, & efficaciam negauerunt: peccatum Originis tanquam anilem fabulam deriserunt: ideoque Baptismum Aquæ, tanquam inutilem Christianis ceremoniam, abiecerunt: animabus humanis, corpore solutis, omnem vim operandi sustulerunt: Carnis Resurrectionem, ab Apostolis clarissimè prædicatam; tanquam Machometicum figmentum reiecerunt: denique, nihil propè, in Religione Catholica, inuiolatum reliquerunt.

Atque ideo, magnopere ingemui: cum intellexissem; tantorum monstrorum Lernam, Racouidâ, Luclauicios, locum, Tuæ Perillustri Celsitudini, conterminum, commigrasse: indeque variarum hereseon capita, etiam ementitæ pietatis laruam induta, in summam perniciem animarum, pretiosissimo Christi Domini Sanguine redemptarum, per Minoris Poloniae Prouincias pullulare. Quis enim sine gemitu cogitare possit? in terrâ illâ, quam multis nominibus, cæteris, Regni Prouincijs, prætulit Deus: cui, eiusdem, diadema, & pretiosissima quæque cimelia credidit: quam solam, salis, marmoris, aurichalci, stanni, plumbi, argenti que fodinis, admirabili munificentia, locupletauit, Illustrissimarum Familiarum frequentia illustrauit; Sanctorum & thaumaturgorum, hominum, locorumuè

Præfatio.

rumuè, copiâ, consecrauit; in illa inquam terra; apertam esse officinam impietatis: gymnasium blasphemiarum Dei: Prætanæum illorum hominum; qui, Cor, & Caput, Religionis Christianæ petunt: glorianturque: se totum Fidei Catholicæ Fundamentum euertere: & auitam veterum Polonorum fidem, in inauditum Polonis, Samosathenismum; & hæreses perfidiæ Machometanæ consonas; (sanguineis lachrymis deploranda metamorphosi:) commutare. Ego sane, grauissimum sensi dolorem: cum primùm intellexi: aliquot Scripta nuper Luclauicijs edita, effecisse: ut non pauci, à profitenda, Summa & præterna Christi Domini Diuinitate, auersi; & Socinisticarum facium Mephiri, absorpti; à veritatis luce exciderint.

Id, quod effecit: ut elingui licet Filio, vulnera, tam grauiâ, Matri inflicta, vocem extorserint: manumque, ad scripta, tam contagiosa, refellenda, impulerint. Quorum, quia perniciosissimum comperi esse; quod Symboli Apostolici speciem, præferbat; ab hoc incipiendum censui: non temerè persuasus; multorum me animabus consulturum; si huius Opusculi imposturas detexero: eâdemque operâ, fortasse perfecturum: ut eos, qui dissimulatis execrandis erroribus, grauium hæreseon faciem, Symboli Apostolici, & Sacræ Scripturæ, coloribus oblinebant; quo in simpliciorum animos fictâ pietate irreperent; initi consilij, pœniteat: & pudeat: si nondum depuduerunt. Adieci Centuriam Argumentorum, è Sacris literis collectam: hostibusque, Summæ Christi Domini Diuinitatis, obiectam; ut antidotum, & amuletum qualecunque

Præfatio.

suppeditarem, miserabili illorum morbo: qui se arbitrantur obsequium præstare Deo: cum Socinisticis fraudibus circumuenti, omnem Maiorum suorum, quibus suæ Nobilitatis prærogatiuam debent; exuunt pietatem: abnegant fidem.

Tuæ verò Perillustri Celsitudini, Prudentissime, & Cor-datissime Heros: hoc, certaminum cum Arrianis animo conceptorum præludium; humillimè offero: certa spe conceptâ: huic lucubratiunculae, plurimum lucis & authoritatis accessurum; ab Illustri Tuæ Celsitudinis splendore: qui non patrios solum, sed, & exterarum gentium, oculos, in se conuertit. Tu enim post saluberrima, in publicis Conuentibus, Reipublicæ data consilia; post Patriam, non Palladijs solum, sed Martijs etiam defensam laboribus; post Suprema, sæpius Iudicium in seffa subsellia; in Pannoniam, à Serenissimo Poloniae Sueciæque Rege, difficillimo Regni tempore, ad Illustrissimum Transyluaniae Principem, Regius Orator, missus; negotium summè arduum, singulari dexteritate peregisti: & in toto Transyluaniae dominio, prudentiæ, munificentiae, grauitatis, cæterarumque heroicarum virtutum, reliquisti vestigia: non leuiter pressa, ad exigui temporis prædicationem: sed fixa, ad memoriam omnium sempiternam.

Vt, minimè dubitem: Tuæ Perillustris Celsitudinis, industriâ; & propaganda, Catholicae Religionis, studio; summâque apud Nobilitatem Polonam, & Pannonicam, authoritate; perfectum iri: ut, huius lucubratiunculae seges, non solum submontanis regionibus, uberem afferat messem: sed etiam, Carpatijs superatis Alpibus, in aliquam Pannonicæ gentis, exeat,

Præfatio.

exeat, utilitatem. Et verò, æquissimum est: ut quantum olim detrimenti, Scripta Triadomachorum, sub potenti, unius Safranecij, patrocinio, Luclauicijs edita, Religioni Christianæ attulerant: tantum, eidem, afferat emolumenti, Luclauicensis Confessionis impugnatio, Tuæ Perillustris Celsitudinis auctoritate munita. Quo tandem fiat, ut Illustrissimum Senatorij Solij splendorem, quem antiquissimæ Stariconiorum Familiæ, patrocinium hæreseos sustulit; patrocinium Christianæ restituat veritatis.

Deus, honorantium se, studiosissimus remunerator, Tuam Perillustrem Celsitudinem, quàm diutissimè conseruet incolumem: eoque, in altiores, eleuet, dignitatum gradus; quo feruentiorem, sui Diuini Honoris, fecerit Zelatorem. Cracouiæ, die, & loco Principibus Apostolorum sacro.

Facultas,

Facultas, & Approbatio Rñdi. P. Pro- uincialis, Prouinciæ Polonæ.

*Stanislaus Sczytnicki, Prouinciæ Polonæ, Societa-
tis IESV, Prouincialis.*

DVo P. Nicolai Cichouij Societatis Iesu, con-
tra Socinistas, vulgò Arrianos, Opuscula, quo-
rum altero, imposturæ Confessionis Luclauicensis,
deteguntur; altero centum argumenta, ad tuendam
Summam Christi Domini Diuinitatem, afferun-
tur; ab aliquot Theologis, quibus id commissum
fuit, lecta, & approbata; Ego quoq; approbo: &
concessa mihi potestate, ab Adm. Rñdo. P. Nostro
Vincentio Carrafa, Societatis nostro Præposito Ge-
nerali, typis mandari permitto. In cuius rei fidem,
hoc testimonium, chirographo nostro subscriptū,
& sigillo munitum, Auctori dedi. Cracouiæ,
2. Iulij. 1649.

Stanislaus Sczytnicki.

Prooemium

Proœmium.

Vod Symbolum Apostolicum, quoad omnes duodecem Articulos, tandem recipiant Samofathenistæ, (ita enim potius dici malunt quàm Arriani: cùm fateantur Paulum Samofathenum, illud ipsum de Christo sensisse, quod sentiunt & docent ipsi:) est quod agamus gratias DEO: sitamen, & nunc, syncerè ab eis recipitur: & integrè. Certè olim, ab eius Confessionis antesignanis, hoc Symbolum vel negabatur esse Apostolicum: vel parui fiebat. Nam Maciciouius in rationibus suæ ad Catholicam fidem, à Samofathenismo, conuersionis, editis in anno 1604. Symbolum Apostolicum à Samofathenistis repudiarum esse testatus est. Deinde D. Bebelnius contra Ostrouium, *Fol: 95.* satis contemptibiliter de eo loquitur: & Saxo *Lib. de Diu: cap: 13.* ait: Symbolum (quod vocant) Apostolorum. & D. Moschorouius in Refutatione primâ P. Skarga *Fol: 159.* congerit testimonia Vallæ, & Erasmi Rothe-rodami, Triadomachorum prodromi: qui negabant hoc Symbolum esse Apostolicum. Author etiam huius Confessionis, Ionas Slichtingius, tertiam huius Symboli partem, negat sapere stylum Apostolicum. Ut proinde meritò dubitari debeat; verenéac syncerè, integram Symboli Apostolici fidem, isti Confessionistæ sequantur. Illud quidem, spero, me clarè DEO iuante, ostensurum: Confessionem hanc, plenam esse imposturam: & longè aliam exhibere fidem, quàm quæ à Magistris Samofathenismi, libris in lucem editis, docetur.

2

CAPVT I.
Credo in Deum.

IN primo Articulo ait Author: *Credim⁹ in Deum, qui ideo dicitur Deus absolutè, & Deus vnus, Deus solus, Deus verus, quia est Deus omnium summus.* Hæc ille. Hic quæro: Vnde habeat author Confessionis, harum denominationum, hanc esse rationem, quam affert? Non ex Scriptura; nam quâ? non ex Symbolo; nam vnde? non ex aliquo Doctore Ecclesiæ; nam omnes Sancti Patres, infra eum, eius iudicio sunt. Vnde ergo? si ex suo sensu: quare igitur rationem à se allatam, tanquam è Scriptura deductam, fingit? Melior harum appellationum videtur esse ratio: quod *DEVS* is, in quem credimus, solus *DEVS* natura sit: & proinde vnus & solus verus: vt ideo illi, qui seruiunt, ijs qui non sunt natura dij, sint ignorantés *DEVM*: teste Apostolo, ad Galat: 4. §. 8.

Ait idem vltra: *Agnoscamus Deum immensum, summè sapientem, summè iustum, summè bonum.* Itané? agnoscitis *DEVM* immensum? atqui vestri Theologi negant *DEVM* esse omni loco præsentem: sed eum includunt cælo: imo magnum absurdum & blasphemiam reputant, Wolkelius, Smalcius, Moriskouius, dicere: *DEVM* esse in omni loco. Non ergo falsum est, vos agnoscere, *DEVM* immensum?

Iam, quomodo, secundum vos, *DEVS*, summè sapiens est: cui vester Rabbi Maximus, futurorum præscientiam negauit? Nam verba illa Dan: cap: 13. §. 42. *Deus, qui nosti omnia, antequam fiant.* (Prælectionum Theologicarum cap: 9.) ita explicat: *Deus, qui nosti omnia, non antequam vlla ratione sint, sed antequam orientur; licet iam quodam modo sint: etsi non secundum omnia.* Idem verba illa Heb: 4. §. 13. *Omnia nuda & aperta sunt in conspe-*

ctu eius:

Et eius: explicat de illis: quæ sunt perfectè vel imperfectè: quæ autem simpliciter non sunt, illa ait non posse sciri à Deo; nisi coniecturaliter: & ita, c. 10. explicat verba illa Dei, *Gen: 13. v. 19. Scio, quòd Abraham præcepturus sit, &c.*

At scitnè DEVS Pater, certò diem iudicij? an solùm coniecturaliter? certè eius tam propriè hodie nihil est, quàm nihil est crastini mei alicuius interni assensus: quem tamen negat iste à Deo sciri posse, nisi coniecturaliter. Hanc doctrinam Faustus, sequitur & tueretur Wolkelius in locis communibus, *Fol: 182.* & Moschorovius incitata Refut. *Fol: 238,* negat DEVM scire, liberos hominum assensus futuros: manifestè repugnans Euangelio docenti: quòd Christus præscierit negationè futuram Petri: fugam vel dispersionem Apostolorũ: traditionè futuram Iudæ: Tyrios & Sydonios credicuros, si signa, in Corozaim facta, apud eos fierent, &c. quæ omnia fuère futura contingencia. Repugnat item, omnibus Prophetis: in quibus, sæpè prædicebat, (vtrique præcognoscens) DEVS; multa futura contingencia: quæ absolute futura non poterant prædici, nisi ab eo, qui ea infallibiliter præsciverit esse futura. Iam verò quomodo dicere audetis, à vobis credi, DEVM esse summè iustum, & summè bonum; cùm vos oppositum credere, vestra scripta arguant? Iustitiam vindicativam, Deo negant, communiter illi: qui negant Christum satisfecisse pro peccatoribus. Sæpiùs hoc inculcat Saxo. Aliqua suffecerit loca designasse. In Refutatione libri de vero Dei Filio, *Folio 155.* expressè docet: *Nullam talem iustitiam, quæ necessariò peccata puniat, in Deo esse.* & *Fol: 290.* negat eam iustitiam esse Dei naturale attributum: cùm tamen DEVS hanc sibi iustitiam tribuat *Exodi 20. v. 5.* *Ego sum Dominus Deus tuus fortis Zelotes. visitans iniquitatem Patrum, in tertiam & quartam generationem:* ab eaque se puniri fateantur Principes Iuda; *2. Paral. c. 12. v. 6.* & *1. Esdr. 9. v. ultimo.* *Domine Deus Israel iustus es tu: quoniam derelicti sumus.* & *2. Esdr. 9. v. 33.* *Tu Domine iustus es in omnibus quæ venerunt su-*

per nos, &c. & David, eandem peccatoribus minatur : *Pſalm. 10. v. 7. Dominus pluet ſuper peccatores laqueos ignis, & ſulphur pars calicis eorum*: (notetur & expendatur hæc particula cauſalis) *Quoniam iuſtus Dominus, & iuſtitias dilexit*. Falsò ergo, author Confessionis, ſe ſuoſque dicit credere, DEVM eſſe ſummè iuſtum: cùm ei iuſtitiam vindicatuam, iuſto Iudici propriam, & ex vi huius muneris debitam, libri ab eis editi, negent.

Falsò item dicunt, ſe credere DEVM eſſe ſummè bonum: cùm Socinus in Prælect. Theologicis ita ſcribat: *cap: 14. Deus effectus ut filij Heli, Patri recta momenti non auſcultauerint*. Et: *Dei conſilio Abſolon, ad ſuprum ſui Patris vxoribus inferendum adactus fuit*. Et: *Deus Iudaorum malitia, ad filium ſuum occidendum abusus eſt*. Et: *Deus hominem, in quo reperit malitiam, ad aliquod facinus patrandum adigit*: Quæ verò Saxo, de Chriſto, in Monſtris effutiit, *Fol: 5. quod Chriſtus non tantum permittere, ſed etiam procurare potuerit, ut aliqui homines in errores grauiffimos ruerent: & quod Deus noluerit ab hominibus, per 15. ſecula cognoſci, veram de Deo doctrinam*; ita reprehenſum eſt à Patre Smigleccio, vt diſertiffimus aliqui, in omni nota à ſe amouenda, homo, non habuerit, quod reſponderet: Quanquam idem, quid de bonitate Dei ſentiret, apertius ſignificauit libro de Erroribus primo, *cap: 12. fol: 121. vbi ita docet: Deus contemptores, reuelata voluntatis Diuina, protrudit: & vi quodammodo ipsis facta ita constringit, ut non poſſint non peccare, &c.* Cæterùm vt ad eorum Principem redeam, quæro à Dominis Confessioniftis: ſitné hoc eſſe ſummè bonum ad ſuprum, imo inceſtum adigere? ſi facere filios inobedientes Patri; ſi adigere ad aliquod facinus, ad ſuprum, vel ad inceſtum, ſi abuti aliena malitia, ſi protrudere ad peccandum, non eſt eſſe cauſam peccati; ſi procurare, vt aliqui in grauiffimos errores ruant, non eſt eſſe Pſeudo Prophetam, vel Hæreſiarcham: quid quæſo aliud eſt? An non ipſe D. Ionas exhorreſceret; ſi quiſei obijceret, quòd ipſe procurauerit, multos homines in er-

rores grauíssimos ruere? vel quod aliquem adegerit, vel protruserit violenter ad stuprum, vel incestum? Quomodo ergo hi audent profiteri, se credere Deum esse summè bonum: cui ea adscribunt, quæ nisi Tyrannis, Corruptoribus, Hæresiarchis, tribui possunt?

Inuehitur (& meritissimò) in quendam Calvinistam D. Ionas, quòd Deum faciat authorem peccati. At nonné plus est adigere & protrudere ad stuprum, quàm inducere aliquem ad illud? Equidem censèo, nullum Calvinistarum ita impudenter de Deo loquutum fuisse: vt loquutus est ille Italus, cuius illi sensus & interpretationes Scripturarum pro oraculis habent: à quibus nefas sit recedere. Fallit ergo, Confessionis Author: dum dicit suos Samosathenistas credere Deum esse summè bonum. Adigit ad stuprum: protrudit, violentat ad peccandum: procurat errores, &c & bonus est? Iam loca S. Scripturæ reuideamus, an eorum quæ afferuntur, aliquibus; Fides non dissonet Samosathenistarum.

Deus (inquit) *intelligitur ille summus, quoties absoluta voci Dei Articulus præfigitur.* Bene habet. Ergo Filius Dei CHRISTVS, est ille DEVS summus, ille vnus. Nam voci illius Dei, qui Sanguine suo acquisiuit Ecclesiam, præfigitur articulus. Et ille Magnus DEVS & Saluator noster IESVS CHRISTVS, cuius aduentum expectamus, & qui dedit semetipsum redemptionem pro nobis, dicitur DEVS, præfixo articulo: & Iudæ quarto Versu, vocatur, cum articulo, solus dominator, & DEVS noster IESVS CHRISTVS. Si ergo verus est, allatus Scripturæ explicandæ Canon; necesse est Christum, esse cum Patre, vnum illum Deum, qui est Summus.

Audi Israel, Dominus Deus noster, Dominus (nomine Tetragrammato seu Iehoua) vnus est. O, si ita est; cum ergo etiam Filius Dei CHRISTVS in Scriptura vocetur Iehoua, necesse erit illum esse vnum illum DEVM. Vocatur autem Iehoua Sabaoth, seu exer-

cituum (vt alia loca præteream) *Isaia 48. v. 2.* ille ipse, qui ibidem *v. 16.* ait, se missum à Domino Deo, & Spiritu eius : vel (vt Origenes Græcam vocem το πνευμα interpretatur) Spiritum eius. Vocatur Iehoua, *Isaia 40 v. 9.* ille ipse; de quo infra dicitur; sicut Pastor gregem suum pascet: Pastor nempe ille bonus, *Ioan: 10. v. 11:* & hoc *Isaia* loco; & *Ezech 34. v. 23.* propheticè prædictus. Vocatur Iehoua *Isa. 52. v. 5.* ille ipse, qui olim loquutus per Prophetas, & qui, tandem loquutus est per seipsum, dicens: Ego ipse qui loquebar, ecce adsum.

Matth: 12. Unus est Deus, & non est alius præter ipsum. Quod ipsum probatur multis alijs locis, ita vt antiquus quidam Serue-rianorum Minister in Confessione sub Sigismundo Augusto edita, ad 200. loca eiusmodi recensuerit. Et reuera facile etiam ad 600. loca colligi possunt: quibus dicitur *DEVS* ita vnus, ita solus, vt nullus sit præter illum: nullus alter: nullus recens: nullus alius, nullus vltra, non alius præter eum, nullus ei similis, &c. Hic Lectorem, cui animæ suæ salus æterna cordi sit, humillimè compello & obtestor: vt diligenter expendat, an non manifesti impostores sint, qui cum solas Scripturas crepent, eis se solis credere clamitent; propterque eas ipsas, toti orbi contradicere perseuerent; tamen tot tamque expressis Verbi Diuini oraculis munitam veritatem demoliantur, & nihil morati tam expressas, & tam multas exclusiones, vllius alterius veri Dei, ab illo vno, qui natura est *DEVS*; tamen audeant, plures veros Deos profiteri: alijsque profitendos præscribere: plures inquam, quam tota gentilitas ab orbe condito agnouerit. Audiatur ea de re, contra Patrem Smiglecium disputans Smalcus, in *Monstris fol: 16.* in fine, & *fol: 17. Vnum tantum Deum summum agnoscere; vnum tantum natura Deum colere, vnum tantum independentem Deum confiteri: est Iudaicum aliquid, & abnegatio quodammodo Christiana Religionis.* Et *fol: 14. Contendimus, & firmissimè docemus, esse plures Deos, præter vnum, eosque veros.* Quid potuit disertius dici, contra
Scri-

Scripturas toties inculcantes, etiam in nouo Testamento, vnum solùm DEVM esse verum? Ne autem putetur hoc subreptitium, pluribus verbis hanc tuetur blasphemiam. At tu, mi Christiane, pro eo quo es in DEVM, tuamque salutem amore: in re tam grauis momenti, interroga diligenter: An sit, alicubi, tam disertè scriptum, multos esse veros Deos, quàm disertè scriptum est, illum solùm vnum DEVM esse verum. Et tamen hanc blasphemiam Smalcius iterum inculcat in Refutatione lib: de Erroribus, Fol: 36. *Etsi (ait) in Scriptura vox ista verus non predicatur de aliis prater vnum Deum, tam celestibus, quàm terrestribus; tamen hinc non sequitur eos non esse, nec dici posse Deos veros.* En habetis Domini, confitentem reum, ille ipse qui ideo omnes Sanctos Patres tanquam aniles fabulas (ita enim sapè blasphematur) reiecit; qui; tantum non tertio quoq; versu, solis se Scripturis credere clamitat, fatetur se docere id, quod nullibi docetur in Scriptura, sed potiùs in vtroq; testamēto cōtrarium. Nota etiam mi Lector, an non impudens huius hominis mendacium sit; cùm satis præsumptuosè idem alibi nempè in *Monstris Fol: 31.* clamitat; quòd Scriptura disertissimè doceat, multos esse veros Deos in cælo & in terra: cùm tamen ne vnicus quidem locus Scripturæ sit, quo dicatur aliquis esse DEVS, cùm hoc addito verus; prater vnum DEVM. Non vacat, nunc hominis, tantam Scripturæ contradictionem & impudentiam; pluribus refellere. Vnum dico. Si omnes iudices, omnes Angeli, omnes Reges, Principes, & Oeconomus, & Patres-familias, & quicumque aliquam potestatem à DEO acceperunt; sunt omnes veri Dij, sequitur necessario, multis millibus, plures esse veros DEOS apud Christianos, quam fuerint apud Ethnicos. Sequitur secundo: Vxores Principum, Iudicum, Oeconomorum, &c. esse veras Deas: & Filios earum Filios DEI: & Regem vel Monarcham aliquorum Ducum, Nobilium, Dominorum, &c. esse DEVM DEORVM. Sequitur tertio, quod horribilius est etiam ipsum inferni tyrannum, de quo dicit *Iob*

cap. 41. §. 24. *Non est potestas qua comparetur ei, qui factus est, ut nulum timeret: ipse est Rex super uniuersos Filios superbia; esse verum DEVM.* Nam si Rex potestatem multò inferiorem habens, & multò pauciores subditos, est secundum Arrianos verus DEVS DEORVM, vel saltem DEVS verus; debet etiam iuxta eos, Lucifer esse verus DEVS DEORVM, vel saltem verus DEVS. Vt autem vero Regi non exhibere Regium honorem, crimen est læsæ Regiæ Maiestatis: ita cultum Diuinum non exhibere, alicui vero Deo, sacrilegium: vel impietas, vel atheismus est. Nam Christus iussit reddi, quæ sunt Cæsaris Cæsari; quæ sunt DEI DEO: Si ergo iuxta eos Lucifer verus DEVS est, & alij Diaboli, veri dij vt pote (teste Saxone Smalcio in Concione Fol 13.) æquè Principatus & potestates, atque Sancti Angeli sunt; oportebit Politheitas (ita enim eos, vt potè multorum verorum Deorum professores, licebit appellare) reddere Diabolis tanquam Deis veris, quæ DEO vero competunt. *Sed de his hætenus.*

Calum & terram ego impleo, ait Dominus, Ier: 23. §. 24. Calorum te non capiunt, 1. Reg: 8. §. 27. At creditis hoc? quomodo virum nobilem non dedecuit, aliud hic scribere, quam quod à suis docetur communiter? Iam dixi, Politheitarum fidei mysterium esse: DEVM in solo cælo realiter & præsentialiter, alibi autem non nisi potentia, vel gratia esse. Clauditis ergo finibus cæli imo fortasse aliquot eius vlnis, immensitatem Essentiæ Dei, quem tamen cælis non capi, professus est Salomon 3. Regum 8. §. 27. & 2. Par: 2. §. 6. & cap: 6. §. 18. Et, qui Iob. 11. §. 8. dicitur *excelsior cælo, profundior inferno:* & de quo dicit Dauid Psal: 138 §. 8. *Si ascendero in calum, tu illic es, si descendero in infernum, ades:* vt ideo manifestè aduersentur Scripturæ, qui negant DEVM esse omni loco, præsentem realiter: & secundum essentiam.

Nemo bonus, nisi vnus DEVS, Mar: 10. §. 18. Hic iterum, Domini Politheitæ, necessariò debetis, vel confiteri Filium Dei

CHRISTVM, esse illum vnum DEVM: vel negare eum esse bonum. Id secundum, blasphemiam sonat: dicendum ergo est primum. Neque euadecis; si dixeritis Christum, non esse perfectè bonum: nam hoc ipso quòd de bonitate eius aliquid perfectionis detrahetis, facietis eum malum. verissimum enim Sancti Dionysij axioma est: Bonum ex integra causa; malum verò ex singulis defectibus: & vnusquisque, quatenus habet priuationem alicuius bonitatis, eatenus malus est.

C A P V T II.

Patrem omnipotentem.

ITerum dicit Confessio; *Unum solum Deum verum, esse Patrem.* dicatur ergo anathema Smalcio: qui (vt dixi) nomine totius sui cætus dixit: *Firmissimè tenemus multos veros esse Deos.*

Dicit item eadem Confessio: *Deum illum vnum, vocari Patrem, primum & singulariter IESV Christi: deinde omnium credentium.* Ergo in veteri lege non fuit Pater? non fuit inquam Pater ante Augusti imperium? non fuit Pater ante mundum, conditum? Quomodo ergo probabitur, quòd Pater Domini nostri IESV Christi, & Pater noster, sic ille DEVS altissimus, Creator cæli & terræ? Certè, hic æternus est: & non habet principium: Pater autem Domini nostri IESV Christi, & noster, est Pater factus n tempore. An transijt de non esse Patris, ad esse Patrem? quomodo ergo non est mutatus Physicè? an mutatus? quomodo ergo est actus purus?

Omnipotentia quoque Dei, satis ab hoc Confessore angustis clauditur limitibus. Dicitur enim DEVS omnipotens, *quia omnia que promisi, largiri potest:* at hoc reuera non est esse simpliciter omnipotentem, sed tantum secundum quid.

Iam è locis Scripturæ aliquot expendam.

Aliquot locis probat: *Vnum solum verum Deum, esse Patrem, ex quo omnia*: quod est verissimum: gratis tamen assumitur nomine Patris, ex quo omnia; solum intelligi Patrem Domini nostri IESU Christi. Catholici credimus etiam Filium, Dei CHRISTVM, esse Patrem ex quo omnia, & esse Patrem omnium, & esse Patrem nostrum: tum quia Sanctus Paulus docet ad Rom; 11. *¶. ultimo, eundem esse Deum ex quo, per quem, & in quo, vel in quem sunt omnia*: Christum autem esse eum per quem omnia, docet S. Ioannes cap: 1. *¶. 3.* & S. Paulus ad Heb. 2. *¶. 10.* & eum in quem, vel in quo omnia; docet S. Paulus ad Colof. 1. *¶. 17.* *Omnia per ipsum & eis aucto, in ipsum creata sunt: & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant*; tum quia: iustus dici debet, Christus Pater omnium credentium: quam Abraham. Vocem autem omnia, in Epistolis ad Cor. & Epbes. locis citatis in Confessione, ad solos credentes restringit Smalcius. Verba illa ad Thessalonicenses: *Gratia in Deo Patre, vel à Deo Patre nostro, & Domino nostro IESU Christo*; secundum Canonem aduersariorum, debent explicari de Christo: quia hinc, voci Dei, non præfigitur articulus: quem tamen isti præfigi contendunt; quoties sermo est de DEO Patre: quod si iste Canon hinc fallit; dicemus Christum etiam ibi, vbi sine articulo DEVS vocatur, significari, esse summum DEVM.

Diei iudicij, cognitio, nihil hinc ad propositum facit. Loca tamen citata ita explico. de die illa, neque Filius scit: in forma serui, secundum quam est minor Patre, & minoratus ab Angelis: Transeat. In Forma DEI, secundum quam est æqualis Patri, & vnum cum Patre. Nego. Ita enim ei considerato loquitur S. Petrus: *Domine, tu omnia nosti, Ioan: 20. ¶. 17.* & alij Discipuli *Ioan: 16. ¶. 30.* *Nunc scimus, quia scis omnia; vel (vt ipsi Rak. interpretantur) omnes res.* Sic; *De die illa nemo scit, nisi solus Pater*; excluso omni eo qui non est vnum cum Patre,

tre, Concedo : at cùm Christus dicat : Ego & Pater vnum sumus ; non potest non scire quod Pater scit : vt non potest, non esse, quod Pater est : vt pote qui solus dicere potest ; *Ego & Pater vnum sumus.* Salutationes Apostolicis Epistolis præfixæ, non habent articulum ante vocem Dei. Iterum ergo, vel eorum Regula, de Summo DEO ruit : vel (iuxta eos) in omnibus Salutationibus, solius Christi fit mentio : præsertim cùm neque voci Dei, neque voci Domini apponatur articulus.

CAPVT III.

Creatorem cæli & terræ.

Dicitur ibi : *Qui Creatore suo praterito, aut sine illius voluntate, creaturas religiosè colunt, in Deum iniqui habentur.* Hoc secundo membro, innuitur error Smalcij, passim docentis, posse DEVM velle & præcipere, vt aliqua creatura honoretur tanquam DEVS : quod falsum est. Nam tunc DEVS, commutaret veritatem DEI in mendacium : vt innuit S. Paulus in Confessione citatus, *Rom : 1. v. 25.* & esset causa peccati, v. g. Anthropolatriæ, vel simpliciter idololatriæ : quod DEO sine blasphemia, tribui non potest. Vnde ex hoc ipso, quod iussus est honorari Filius, sicut honoratur Pater ; conuincitur : quòd Pater & Filius, vnum sint : seu, quod idem est, quòd Persona Patris, & Persona Filij, sic vnus ille DEVS ; solus verus : & solus pro vero DEO colendus.

Loca, quibus probatur, vocem creationis, vel factiois, sumi pro renouatione non culpo : quamuis quædam ex illis non aduertit, quid faciant ad rem. At verba illa *Apoc : 14.* (non 16. vt impressum est) *v. 7. Timete Deum, & date illi honorem, quia venit hora iudicij eius : & adorare eum, qui fecit cælum & terram ;*

ram; malè assumuntur ad probandum, DEVM Patrem, esse Creatorem cæli, &c. Hæc enim verba esse de Agno: patet tum ex initio capituli: tum quia Iudex, cuius iudicij hora, dicitur ibi venire; non est Pater, sed Filius: vt apud aduersarios in Confesso est.

Iam illa alia loca *Mat: 4. v. 10. Dominum tuum adorabis, & illi soli seruias;* & illa *Exodi 34. v. 13. Non incuruabis te Deo alteri:* valdè vrgent Politheitas. Si enim Christus, non est ille DEVS, cui soli seruiendum est; vel qui (iuxta Græcum textum) solus colendus est; vel si, qui se incuruant Deo alteri ab illo vno DEO, peccant; peccabunt etiam Politheitæ contra expressum Dei præceptum, quoties colunt Christum: si is non est ille vnus DEVS.

Hoc argumentum, adeò pressit Smalcium: vt cùm ea verba, à Christo obiecta Sathanæ, Pater ei Smiglecius obiecisset; responderit is, in libro, contra VERBUM CARO FACTVM, Fol: 148. *Verba illa Christi, non pro præcepto Euangelico; sed pro legali habenda esse: quæ priusquam Christus attulerit pro illo tempore; quo nondum erat illam potestatem consequutus: ob quam ei deberetur adoratio.* quod falsum esse ostendo: primò; quia si hoc præceptum, non est Euangelicum, sed legale; Ergo etiam Præcepta Decalogi, apud Euangelistas, recensita; non sunt Euangelica sed legalia: & sicut hoc, *Dominum Deum tuum adorabis,* &c. iuxta eos non obligat in noua lege; cùm nos nulla legalia obligent; ita neque Decalogi Præcepta obligabunt: quod tamen est falsissimum.

Secundò, Christus tunc, cùm hæc dicebat: *Dominum Deum tuum,* &c. vel erat cultu Diuino dignus: vel non: si erat. Ergo iam tum habuit illud, propter quod deberet cultu Diuino coli: quod tamen Smalcus & alij, eius Scholæ negant; si non habuit; Ergo Anthropolatræ fuere Magi: qui in Bethleem procidentes adorauerunt eum: & incuruauerunt se alteri ab illo

illo vno Deo: maximè quòd nondum fuerit hoc præceptum, quo suum cultum creaturæ exhibitum, Polihena defendunt. Anthropolatra item fuit cæcus ille, *Ioan: 9.* qui procidens adorauit eum; tanquam Filium Dei cultu Diuino colendum: in quem credere omnes fideles oporteat. *ÿ 39.* Tertiò, quæ erat necessitas, Christum tunc mimizare, vel, clarè loquendo, iudaiizare? (id enim est mimiticè loqui) Nunquid sine Iudaismo, non potuit refellere tentatorem?

CAPVT IV.

Et in IESVM CHRISTVM.

CREDITIS IN IESVM? Quem? illumné, quem in terris visum, & cum hominibus versatum, DEVM, vocat *Baruch 5. ÿ. 37?* illumné, quem Isaias, etiamnum paruulum, vocat DEVM fortem, & Patrem æternitatis, (vt ex Hebræo vertit Tremellius & Seruetiani Zaslauiensès *Óciec wiez eznósci*) *cap: 9. ÿ. 6,* & patientem percussum DEVM, iuxta Hebr. textum *cap: 53. ÿ. 4?* illumné, de quo idem loquens Isaias *cap: 35. ÿ. 4* ait: *Deus ipse veniet, & saluabit vos:* quæ verba ipsemet Christus, de se dicta esse; missis ad se à Ioanne Discipulis, significauit *Matth: 11 ÿ. 5?* In illumné creditis Saluatorem (cum enim sonat vox IESV) quem DEVM appellant, tum *S. Paulus Tu: 2. ÿ. 10. & 11. & 13. & Tit: 3. ÿ. 4. & 2e. ad Timot. 1. ÿ. 1:* tum *S. Petrus, 2da, Petri 11 ÿ. 10:* tum *S. Iudas solum Sapientem Deum ÿ. 25,* iuxta Græcum textum? vtinam hoc crederent! tum verò eos, verè, esse Christianos crederemus. at quia nunc talem illi sibi fingunt IESVM; qualem nec Prophetæ prædixerunt: nec Apostoli agnouerunt: ideo immerito dicunt se credere in IESVM. Vnde etiam Author Confessionis, nihil hîc

penitus egit, de I E S V; sed tantum de Christo. Quanquam & de hoc alium affert sensum; quam de eo habuerint; ab omni memoria veri Christiani.

Veris Christianis Christus creditus est non tantum esse Summus Sacerdos, vel Propheta: (nam talis Christus, erat etiam Aaron: & Elias, & Zacharias: vel maior Prophetis S. Iohannes Baptista:) nec tantum esse Euangelij Author & assertor: (nam talis Christus: fuit etiam S. Iohannes Baptista: & SS. Apostoli) nec tantum Summus caelestis Rex: (nam talis Christus, erat aliquis ante Christum, Angelus, Beatorum Spirituum Princeps:) sed creditus est D E V S ipse: quem ad nos salvandos venturum promiserat Isaias: loco proxime citato: creditus est esse ille Iehoua exercituum, qui *Isa. 48. v. 16.* ait se missum à Domino Deo, & Spiritu eius. Creditus est, esse ille Iehoua; de quo *Zach: 2. v. 8.* dicitur: *Hæc dicit Iehoua exercituum, post gloriam misit me ad gentes, quæ spoliaverunt vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei: quia ecce ego leuo manum meam super vos, & cognoscetis, quia Dominus exercituum misit me: vbi manifestissime persona missa dicitur Iehoua Sabaoth, seu Dominus exercituum. Creditus est Christus esse Emmanuel: nobiscum D E V S: non ita, uti erat cum Gedeone vel cum Iudæis, per gratiam & protectionem; sed speciali ratione: nimirum, quâ Verbum (quod erat in principio: quod erat apud D E V M, *Ioan: 1.* in sinu Patris, *Ioan: 1. v. 18.* in Patre, & in quo Pater, *10. Ioan. v. 11.*) secundum Prophetas, missum in mundum, *Ioan: 3. v. 17:* & alijs locis apud S. Iohannem frequentissime: Verbum veniens, in mundum per se factum: *Ioan: 11. v. 27.* & *30.* & *1. v. 10:* Verbum de cælo veniens, & supra omnia *εἰς πάντα τὰ ἄνω* existens: *Ioan: 3. v. 31:* Verbum Caro factum, *Ioan: 1. v. 14;* quæ vltima verba cum habeant, versiones non tantum Latinæ omnes, ad hunc usque diem; sed etiam Siniaca, Persica, Æthiopica, Aegyptia, Arabica, Polonica, etiam à Serueticis primis,*

nis, Zaslauiaë Lithuanorum anno 1572. edita, & altera Ne-
 fuisiensis; cùm eadem verba ab omnibus Latinis Scriptori-
 bus, vsque ad Socinum, nunquam aliter fuerint lecta; quid
 aliud nisi desperatio, & clarissimæ veritatis hostile odium, ad
 rejiciendam à toto orbe 15. seculis receptam versionem; &
 nouam, toti orbi inauditam confingendam, Politheitas indu-
 xit? Sanè pertinax concepti erroris præiudicium tantoperè eo-
 rum animos occupauit, vt eorum magnus Rabbi Saxo, non
 erubuerit hæc verba effutire, *Homil: 8. Fol: 89. Et si, non semel
 ac iterum, sed satis crebrò & apertissimè scriptum extaret, Deum esse
 hominem factum, multò satius esset (quia hac res sit absurda, & sane
 rationi planè contraria, & in Deum blasphemum,) modum aliquem di-
 cendi comminisci, quo ista de Deo dici possint: quam ista simpliciter,
 vt verba sonant, intelligere. Ita ille. En habetis Domini Poli-
 theitæ vestri Primarij Theologi dogma: Scripturam, non ex
 significatione verborum, sed ex iudicio priuato vnus alicuius
 Ministri, esse intelligendam. Quid quæritis à nobis? vbi scri-
 ptum sit, Tres Personas Diuinas esse vnum Deum? cum si e-
 tiam non semel, sed sæpiùs hoc scriptum esset, ita tamen hoc
 negaretis, vt vestri primarij cætus Doctor, negauit credendum
 esse, DEVM esse hominem factum, etsi id sæpiùs scriptum esset.
 Profectò si res absurda, si sanæ (id est vestræ, nam extra vestrã
 nullibi est sana) rationi, planè contraria videtur, DEVM fa-
 ctum esse hominem: multò fortè absurdior, & magis contra-
 ria vestræ (id est soli sanæ) rationi, videretur; Tres Personas
 Diuinas esse vnum DEVM.*

Credunt ergo, & ab omni memoria crediderunt Christia-
 ni, per totum orbem diffusi; quòd Christus est Verbum Caro
 factum: seu DEVS homo: significatus verbis Sedentis in Thro-
 no & Agni. In hunc Christum, quicumque non credunt; ve-
 lint nolint Christiani non sunt; quia in talem Christum cre-
 dunt; qualis admodum similis est; ei; in qualem credunt Tur-
 cæ:

cæ: quod etiam fecit: vt Albani in Transyluānia Ministri, (Antiuuico testante, & approbante) Polo. *Fol: 24*, moneant Lectorem; vt legat Alcoranum: promittantque; plura ibi eum præclara, & pulchra reperiuntur de Christo. Addit Antiuuicus, Catholicos ita cæcos esse, vt plura de Christo agnouerit Machomet, quàm agnouerint titulotenus Christiani. Quidni ergo Machometani dicantur Christiani à fide in Christum? Certè si illi plura agnoscunt de Christo quàm Catholici, cur non eis potius, à fide in Christum talem, tribuatur nomen Christianorum, quàm Catholicis & Euangelicis omnibus? sed nimirum Turcæ in talem credunt Christum, qualis colitur à Polithæitis; non qualis per tot secula colitur à Christianis.

C A P V T V.

Filium eius vnigenitum.

Benè habet: quòd Confessionis Author credit in Filium Dei vnigenitum: nisi hîc etiam, fuci & imposturæ suspicionem faceret; Primò: quòd cùm plurima loca Scripturæ afferat; omiserit illa, quæ eum testantur esse Filium Dei, coæternum Patri, cuius egressus sint à diebus aternitatis, Mich. 5. v. 2. *Qui genitus sit ante Luciferum ex utero à Iehoua.* Psal: 109. v. 3: *Qui sit sapientia, concepta, parturita, edita ante orbem conditum.* Prou: 8. v. 22. *Cuius generatio sit inenarrabilis.* Isa. 53. v. 8: *Qui sit primogenitus omnis creatura: id est genitus, ante omnem creaturam,* Colos: 1. v. 15: *qui denique sit Filius, non illa Filiatione, qua Prophetæ & Angeli: sed illa qua sit ipse, figura Substantiæ Dei: cui dixerit olim Dauid: Tu Domine in principio terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt cali: Ad quem solùm dixerit Pater; Ego ero illi in Patrem, & ipse mihi in Filium: qui*
(inquam)

(inquam) sit *Filius verus*, I. Ioan : 5. ψ . 20. & *proprius eius*, id est DEI Patris, Rom: 8. ψ . 32. Hæc omnia cùm omiserit Confessor, prodidit, se, nimis diminutum de Filio Dei habere sensum : talemque illum, se facere Filium Dei ; qualis ipse censeret Filius viri nobilis nolit : nempe etsi inter adoptiuos primum ; tamen adoptiuum : ita vt multo sanè potiore iure Adam, vel aliquis Angelorum dici deberet Filius Dei verus, & proprius ; quam Christus.

Tituli quos Confessionis Author affert, facere nequeunt vt Christus dicatur proprius Patris Filius : multò minus vt dicatur vnigenitus. Diuinâ certè virtute (tantò propè miraculo, quantò si ex Virgine conciperetur) à sterili matre conceptus est, S. Ioannes Baptista : fuit magnus amore, apud Deum, & similitudine cum Deo, Spiritusque Sancti copiâ, muneris etiam dignitate, & viuendi rigore planè singularis : neque tamen fuit Filius Dei, proprius : vel vnigenitus. Deinde ante Christum, Elias *v. g.* ; suo æuo, fuit, inter omnes Dei filios excellentissimus : & teste Saxone, ad statum immortalitatis translatus : denique aliquis Angelorum supremus, ab orbe condito, fuit ; quoad eadem omnia, inter omnes filios Dei excellentissimus : neque tamen vllus dictus est, nec dicetur vnquam, filius Dei Patris proprius : & vnigenitus. Quamobrem dum Domini Politheitæ tam diminutam Christo tribuunt Filiationem, tantam ei inferunt iniuriam : quantam ego inferrem Domino Fagetano : si dicerem eum, in hoc solo sensu esse Fagetanum ; quod quidam Fagetanus, eum ex sua ancilla, se volente nuptâ genitum, in suum acceperit filium : eumque egregiè excultum, ad magna Ecclesiastica munia extulerit : & bonorum suorum hæredem fecerit : negarem autem, eum ex nobilis Fagetani natum essentia & sanguine : idque pro causâ afferrem ; quod Fagetanus (cuius ipse se dicit filium :) non aliter (vt pote sterilis) filios generare potuerit : vel si dicerem, tam verè eum

non posse esse nobilem, cum sit Filius nobilis: quam verè ab illo dicitur; Christum non posse esse Deum, cum sit Filius Dei.

Loca Sacræ Scripturæ allata de Filiatione Christi, non integram Christi, ex generatione fluentem exprimunt dignitatem: ideoque tantum valent; quantum valerent testimonia, quæ ego ad probandum aliquem esse verum filium viri nobilis afferrem: quibus is diceretur, à viro nobili vnicè dilectus, filius: non è substantia genitus, sed viro nobili volente, ex ancilla natus, diratus, & institutus hæres omnium.

CAPVT VI. Dominum nostrum.

Christum, esse Dominum nostrum; optimè confiteretur Author. sed hinc quoque tumulus videtur ludæi.

Quæro enim: Christus ante Ascensionem suam, fuitne Dominus perfectè an non? si fuit, cur ergo vestri Scriptores passim negant, Christum fuisse perfectè Dominum, antequam in cælum assumptus esset? si autem diceris, quod non fuit, quomodo non blasphemii eritis, faciendo Christum fallacem; ne dicam quid grauius? Quando enim dicebat Christus *Ioan: 13. v. 13. & 14: Vos vocatis me Magister, & Domine, & benè dicitis, sum etenim. Si ergo ego laui pedes vestros Magister & Dominus, &c. vel erat Dominus vel non? si erat; quare id negatis? si non erat; quomodo verbum Christi verax est? Sic cum aiebat: *Data est mihi omnis potestas in calo & in terra, Matt: vlt. vel eam tunc habebat, vel non: si habebat; cur negatis? si non; vti dicitis; quomodo dicendo id, non facitis mendacem, vel saltem fallacem Christum? Deinde quæro: estne Christus omnium Dominus, quorum Dominus est Pater, an non? Scio à Smalcio doceri**

doceri in *lib. de Diu. cap: 19*: Quòd Christus tantum populi Diuini Rex est: & in eum, & in ea tantum habet imperium, quæ & quatenus ad regimen Ecclesiæ pertinent: cum (vt ibidem, & clariùs, in Concione *Fol: 19. & 26*, loquitur) solus Deus Pater, cælum, terram, mare, & omnia quæ in eis sunt, conseruare & regere possit. Hunc qui sequuntur; omninò negant, Christum factum esse hæredem vniuersorum: quod tamen disertè docet Apostolus *ad Hebr. 1. v. 2*: & S. Petrus *Act. 10. v. 36*. *Hic est omnium Dominus*. Quod si etiam hîc limitatio assignetur; Peto à Domino Iona: doceat: quomodo clariùs potuerint Apostoli loqui, Christum sine vlla limitatione omnium creaturarum esse Dominum: quàm quando dixerunt eum esse Dominum omnium & hæredem vniuersorum!

Loca Scripturæ, in Confessione adducta, non indicant, hanc Dominij Christi limitationem, quam Politicæ fixerunt.

CAPVT VII.

Qui conceptus est de Spiritu Sancto.

TRia hic obseruo. Primùm: quòd Confessionis Author fateatur *Christum Dominum, mox à sui conceptione fuisse Diuino Spiritu & virtute repletum*. Non tamen putet homo Christianus: credi ab his hominibus, Christum à suæ conceptionis instanti, fuisse plenum Spiritu Sancto: plenum Sapientia: & virum; (*vt loquitur Hieremias*) à fæmina circumdatum: seu vt clariùs loquar; nemo existimet credi ab eis, quòd Christus infans, habuerit vsum rationis: id enim illi adeo pertinaciter negant; vt Smalcius in Monstris hoc inter impossibilia reponat *Fol: 184*: vbi etiam plenum sapientia Christum, dicit; id est *tanta; quantam etas infantilis capiebat*. Certum verò est;

est; ætatem infantilem, præciso miraculo, nullius sapientiæ actualis, (nam habitualem is, satis superciliosè, tanquam anilem fabulam reijcit) capacem esse constat. Idem, *Libro de Dei Filio Fol: 80. repletum*, ait, *Christum, Spiritu Sancto; non quòd, is Spiritu Sancto regeretur: & actus suos ad normam Diuinæ voluntatis dirigeret: sed quòd à Deo regeretur, & gubernaretur.* Ergo iuxta eum, in eo solo sensu, Christus infans, dicitur repletus Spiritu Sancto; in quo deberent dici repletæ Spiriru Sancto quæcunq; creaturæ: etiam Dæmones: cùm & hos Diuino regimini & gubernationi subiectos esse idem ipse Smalcius fateatur, in *lib. de Diu.* Pateat ergo: magnam his verbis (Repletus Spiritu S.) subesse, imposturam: nisi Author, à suorum cætuum communi doctrina, recesserit.

Secundùm, ait *Christum quatenus virtute Altissimi genitum, esse Filium Dei unigenitum.* At hoc falsum est. Nam vt supra dixi: etiam S. Ioannes Baptista, & Isaac, & Samson, virtute Altissimi, geniti sunt: primi etiam Parentes, à solo omnino Deo producti sunt: neque tamen vllus eorum, fuit Filius Dei unigenitus.

Tertium: ait *Christum, quatenus ex Beata Virgine genitum esse Filium Davidis.* Hoc verum est. At hîc soluendum erat Christi Argumentum, *Matt: 22. Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo Filius eius est?* (scilicet non occurrebat iudæis prædestinatio; ad quam hîc recurrunt Politheitæ:) explicandumq; esset: quomodo Christus Filius Davidis sit; si Mater eius non fuit è Familia David: vti docet Smalcius *Lib: de Diu. cap: tertio*, contra communem sententiam Doctorum Ecclesiæ.

Loca Scripturæ hîc ab Authore Confessionis allata, nihil ad propositum Articulum pertinent: excepto primo. Præstiterat locum paulò ante citatum ex Isaia afferre: vbi Ichoua dicitur missus à Ichoua & Spiritu eius: vel alios similes.

CAPVT VIII.

Natus ex MARIA Virgine.

HIC habeo gratias Authori, quòd Matrem Domini nostri IESV Cbristi dicat Sanctissimam: inter omnes benedictam: ab omni generatione beatam dicendam: ex singulari Dei gratia, in Matrem Dei dilectam: quam, summa animi modestia, vitæq; sanctitas reddiderit Deo commendatam: denique Virginem etiam in partu, & post partum purissimam.

Ago, inquam, gratias: quòd à suis Collegis, in loquendo de Sanctissima Dei Matre recesserit. Nam primò Smalcius negat esse Sanctissimam: in Concione Fol: 32: quam eius negationem, intensè tuctur Bebelnius contra Ostrouium Fol: 83. & 84: vbi dicit valdè culpabiles esse coram Deo, qui eam inter creaturas Sanctissimam censent: & negat eam Apostolis esse sanctiorem. Rursus Smalcius in Refutatione libri de Erroribus, suum in Sanctissimam Dei Matrem odium, testari voluit: tum Fol: 15. vbi negat eam dici posse, Reginam cæli: etsi Mater sit Regis cælorum. Ergo (inquit) quia Christum peperit, MARIA, Regina cæli censenda est? O idololatriâ, excæcatas mentes! O mi Saxo, quam saxa vbique loqueris! Respondendum erat Patri Smiglecio quærenti; Quare Mater Regis Regum, & Mater Regis cæli & terræ, & Mater Dei, & Domini nostri, nequeat dici Regina cæli: sed tu maluisti calamum in conuicia effundere, quàm ad quæsitum respondere.

Arrodit ibidem dictum Patris Smiglecij, quòd MARIA omnia per Filium suum possit, vt Paulus ait: se omnia in Christo potuisse. Quid hîc displicet? Paulus (inquit) hoc dicebat viuens, Maria verò mortua est. Ergo quid? Ergo Anima eius nihil per Filium potest? an & Anima eius mortua? Sed de hoc infra. Idem Fol: 144, negat dignitatem Matris Dei, (ad quam tamen

Confessionis Author, Beatam & Sanctissimam Virginem, ex singulari Dei gratia delectam, verissimè docet) *preferendam esse dignitati Apostolica: imò dignitati omnium fidelium.* Idem dicit. *Constare omnibus, eam nunc non vivere, ne dum in caelis esse: & nostras preces exaudire, ideoq; in summo errore, & turpi idololatria, versari Pontificios.*

Eiudem Sanctissimæ Matris honorem, magna contentione impugnavit Stoinscius, in Relatione Disputationis Lublincensis: cuius conuitia in tantam Matrem coniecta, non debeo dissimulare.

Ait primò. *Quid idololatria est, si hoc non est? Beatam Virginem Mariam, cum Authore omnis gratia, in laude & gloria aeterna ita coniungere; quomodo Sacra Scriptura Christum cum Deo Patre, coniungit?* Erras mi Stoinsci. Idololatra est, qui creaturæ exhibet honorem soli Deo debitum: Idololatra est, qui pro veris Deis agnoscit & veneratur omnes Angelos, Reges, Principes: Idololatra est, qui verum Deum credit etiam Dæmonem: ut potè cuius potestas supra omnem comparationem sit. *Iob 41. v. 24.* Quales an non sint Politheicæ; iudicent ipsi. Nos Matrem Dei Sanctissimam honoramus: non eo honore quo honoratur verus Deus: sed eo quem meretur dignitas Matris Dei: Matris inquam huius; quam Elisabeth Spiritu S. plena in tantum venerata est, ut diceret, *Luca 1. v. 43. Vnde mihi, ut veniat, Mater Domini mei ad me?* quam admirabili Legatione honoravit Deus: honorifica salutatione, compellavit Angelus: ijs gratiarum prærogatiuis ornavit Spiritus Sanctus, quæ facere possent, dignam, Filio Dei Patris, Matrem. Quodsi præcursorem, eius Domini, eam oportuit præstantiam, & (uti loquitur Saxo *Lib. de Diu: cap: 3.*) *Diuinitatem habere; ut ex ea facillè colligi posset præstantia, & Diuinitas Christi;* quantò maiorem oportuit Matri Dei inesse præstantiam: (non enim loquar Diuinitatem:) ut ex ea colligeretur; quantus esset Filius: qui in ea de Spiritu S. conceptus: & illæsa Virginitate natus est.

An verò vos (ignoscite Domini) sine intellectu estis? ut putetis, Christum non velle honorari Matrem suam, cui ipse subiectus erat? an tu ipse, mi Stoinsci, non impius, in matrem tuam esses; si impedires aliquam laudem, vel honorificam mentionem eius, ab aliquo amico vel consanguineo, factam? Putas à viuento Christo, non ita diligi honorem Matris suæ, ut tu diligis honorem matris tuæ? Deinde nihilnè præ alijs, debeamus illi, quæ in alendo Seruatore nostro, tam diuturnos labores sustinuit?

Salutari iubet Apostolus Mariam quandam, Rom: 16. v. 6, quæ multum (inquit) laborauit in vobis; nos eam non salutemus, quæ præter graues labores, quos in educando filio suo sustinuit; illum ipsum Filium, quem millies vita sua habuit chariorem, pro salute nostra pati & mori, patientissimè tulit?

Commendo vobis (ait ibidem Apostolus) Phaben, ut eam suscipiatis dignè sanctis, quia ipsa quoque astitit multis: vel (ut alij interpretantur) fuit opitulatrix multis: & nos eam non honoremus, ut dignum est, summa eius sancticare, & singulari maternitatis dignitate; quæ Christo viuenti & morienti astitit semper? cuius Salutationis sono excitatus in vtero infans, gaudio exiliit? quæ inopiæ nuptiarum Cannensium miraculo à Filio impetrato, succurrit? quæ quotidie plurimis, qui eius experunt opem, plurima impetrat beneficia: ut experitur orbis Christianus, quidquid aduersarij negent.

Salutate (ait idem Apostolus ibidem) Matrem Rufi & meæ: & nos non salutemus Matrem Domini nostri? Matrem, de qua natus est Iesus? Matrem illam, de qua quod natum est, Sanctum est? de Spiritu Sancto est? Verbum Caro factum est? non salutemus Matrem nostram? cui nos Crucifixus Redemptor, admirabili benignitate, in persona S. Ioannis tradidit in filios, & quam nobis omnibus, in eadem persona, dedit in Matrem? Ioan: 19. v. 26. & 27.

Nimis honorificatos sibi, factos, Dei amicos, exclamat David Psal. 139. v. 17; & nobis sine honore sit Mater Dei? nobis inquam, qui sciamus, non minus dedecus Filij esse Matrem sine honore. quàm Patrem, Ecc. 3. v. 13?

Probro Matris in Polonia, viris nobiles, nihil grauius est: & credere possumus, demolitores honoris Matris suæ, æquo posse intueri oculo, Regē Regum? Incredibile est, Filium omnisciam, probra Matris suæ, non sentire: quæ in eam plurima iaciunt, filij serpentis illius, cuius illa caput per Filium contriuit.

Et quæ dignior Mater est, vt dicatur *Mater honorificata*, Ecc. 15. v. 2? quæ Mater veriùs vsurpauerit verba illa Ecc. 25. *Ego Mater pulchre dilectionis*, &c. quam quæ genuit Filium, qui propter nimiam charitatem, animam suam, posuit pro nobis?

Quanto in honore, apud Iudæos fuit Arca! locus Sanctus! Templum Sanctum! quanti arcæ habiti honores! quanti templo! & quid hoc vtrumque, ad vterum illum, quem *Virtus Altissimi obumbravit*? in quo non Manna nec Tabulæ Moysis; sed VERBUM CARO FACTVM, quod erat in principio, DEVS, Dominus Sabbathi, maior templo, Matth. 12. v. 6, ceu in quodam cælesti palatio habitabat?

Adorate, ait David Psal. 98. v. 5, *scabellum pedum Dei, quia Sanctum est*; vel (vt ex Hebræo vertitur:) *Incuruate vos ante scabellum pedum eius; quia sanctus est*; & non honoremus, *Tabernaculum illud, quod Altissimus sanctificauit*, Psal. 45. v. 5? & *fundauit*, Psal. 86. v. 5? *cuius fundamenta in montibus sanctis?* *ibid. v. 1.* Absit: honorabimus, quantum poterimus, præ alijs illam: quæ Diuinarum gratiarum plenitudine (vt ait S. Gregorius) meritõrũ verticem, supra omnes Angelorum Choros ad Solium vsque Deitatis erexit.

Rumpatur: quisquis rumpitur inuidia.

Cæterum hic, par esset erubescere eos; qui cum nobiscum credant;

credant; Deum factum hominem, in Vtero Virgineo habitasse; eidemque vt Matri fuisse subditum; doceant tamen, ne tantum quidem honorabilitatis, sua personali habitatione, Virgini Matri contulisse; quantum contulerat Arceæ vel Templo.

Contemptibilem animam, abominatam gentem, dicit Dominus Isa. 49. v. 7, à Regibus adoratum iri, propter Iebouam, qui est Fidelis & Sanctus Israel, qui elegit eam. Quæ verò excellentior, contingere huic Virgini potuit electio, quàm eligi ad hoc; vt sola Virgo Mater esset? sola haberet in Vtero ex Spiritu sancto? sola possët, se dicere veram & propriam Matrem Filij illius; cuius se verum & proprium Patrem dicere nemo possët alius, nisi Deus Altissimus? nonnè ad Sapientiam Dei pertinebat: vt præ omnibus Sanctis, cælestibus diuitijs cumularetur Virgo illa; quæ Mater debuit esse illius Filij: quem æternus Pater, suum verum & proprium Filium confessurus esset? nonnè decentissimum erat? vt vel ex ipso Matris Sanctissimæ aspectu, Angelicorum intellectuum, cogitationes, ad pulchritudinem inæternam Christi Domini eleuarentur; & assurgerent?

Falsò ergo dicitur, idololatriam esse, venerari Sanctissimam Dei Matrem cultu ei conueniente. Tunc conuinceremur, idololatriæ, si quis probare possët, à nobis doceri, quod aliqua creatura possit dici; & esse, verus Deus. Cultus enim Diuinus apud nos; consistit, in altissima alicuius æstimatione: qualis est, censere vel dicere, aliquem esse verum Deum. Vnde ipse Saluator noster; cum exprimere voluit cultum Altissimo Deo debitum; non alijs vsus est verbis, quàm *vt cognoscamus illum, verum Deum*: quam denominationem tantam esse censuit, vt eam soli tribuerit Creatori. At nos Dei Matrem honoramus (*Αξιὸς τῶν αγίων*) dignè Sanctis; reddimus ei gloriam Sanctorum, tantò sublimiorem, quantò eam præ alijs, à Filio dilectam, ornatam, exaltatam credimus: quæ tamen gloria, est infinitè minor, omni honore, & cultu Diuino.

Neque tantoperè offendi debuit Socinus, vel Smalcius, quod laudi vel honori DEI & Christi, laudem Deiparæ coniungamus.

Frequens similis coniunctio; Sacris Scripturis est. Honoratur DEVS fide: & tamen dicitur *Ex. 14. v. 31. Credidit populus DEO & Moysi:* vel (quod disputator Leuartouienſis in ſui naufragij, tabulam vltimam arripuit) *in DEVM & Moysen.* Honoratur DEVS fide & charitate; & tamen dicitur *Col. 1. v. 4. Audientes fidem veſtram in Chriſto IESV: & dilectionem quam habetis in Sanctos omnes:* quod repetitur *& ad Philemonem 5.* Honoratur timore reuerentiali: & tamen dicitur *1. Regum 12. v. 19. Timuit omnis populus Iebouam & Samuelem.* Honoratur exaltatione virtutis & potentix; & tamen dicitur *Iudic. 7. v. 18. Clangite & conclamate Ieboua & Gedeoni:* & *v. 21. Gladius Ieboua & Gedeonis,* Honoratur DEVS petitione benedictionis, & tamen cum dixiſſet Iacob *Gen. 48, v. 15. Deus qui paſcit me, &c.* ſubdit *v. 16. Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris iſtis: & inuocetur ſuper eos nomen meum: nomina quoq; Patrum meorum Abraham & Iſaac:* quod velim expendere eos, qui negant Sanctos poſt obitum eſſe inuocandos. Amplius: Honoratur DEVS obſecratione & obteſtatione: & tamen dicitur *1. Timot 5 v. 21. Teſtor coram DEO & Chriſto IESV: & electis Angelis.* Honoratur DEVS *Apoc. 1. v. 4.* cum dicitur, *Gratia vobis & pax à Deo &c.* & tamen ibi additur: *& à ſeptem Spiritibus &c.* Honoratur DEVS adoratione: & tamen dicitur *1. Paral 29. v. 20. benedixit omnis Eccleſia Domino Deo Patrum ſuorum; & inclinauerunt ſe: & adorauerunt Iebouam & Regem.* Nota Stoiniſci adorationem Iebouæ coniungi cum adoratione hominis. Præterea gloria Maiestatis Diuinæ coniungitur cum gloria & maiestate Angelorum, *Luce 9 v. 26: Pec- cari dicitur in Deum & Moysen, Num: 21. v. 7: Act: 6. v. 11.* Denique Dauid in tribus vltimis Pfalmis: in quibus ore omniū creaturarum, laudat Dominum; hanc ipſam laudem coniungit laudi Sanctorum verſibus. *v. 14. 91.*

Quinimò ipse DEVS coniungit laudi seruorum suorum suam laudem: cùm dicit 4. Reg: 19. *ÿ. 4; Urbem hanc saluabo, propter me, & propter Dauid seruum meum: quod ipsum repetit Isai. 37. ÿ. 35. & Isai. 65. ÿ. 81. Sic faciam propter seruos meos, ut ne disperdam totum.* Hic videat æquus Lector, an non grauiter fallantur; qui arguunt impietatis eos; qui persuasi sunt, Christum precibus Matris suæ flexum; dicere subinde: Protegam vos propter me, & propter Matrem meam.

Nouerant Iudæi, huius Diuinæ propensionis, in seruos suos efficaciam: ideo orabant *Isa. 63. ÿ. 17. Conuertere propter seruos tuos, tribus hereditatis tuæ; & Isai. 63. ÿ. 17; & Daniel. 3. ÿ. 34. & 35. Ne auferas misericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum: & Isaac seruum tuum: & Israel sanctum tuum.*

Desinant ergo Politheitæ tantoperè improbare hanc coniunctionem: quæ Sacris Scripturis est adeò frequens: neque vlli repugnet rationi: cùm honor, qui coniungitur honori Dei, sumatur in sensu accommodato: in eum modum, quo quis in Comitijs diceret: Gratia, vel gloria Regi: Senatui: & Ordinibus: vbi (quod ipsum dicendum de similibus) gratiæ vel gloriæ initio positum nomen, distribuitur in subiectis; iuxta cuiusque capacitatem.

At enim instat Stoinscius, *vbi vllum Dei præceptum exstat, de Virgine Maria, (noluit eam, etiam Beatam dicere; qualis tamen ab omni generatione dici deberet:) huius generis cultu colenda?* A quo ego vicissim quæro. Mi Domine: Illudné tantum faciendum est, de quo aliquod præceptum, extat? at vbi quæso præceptum est Melchisedecho panem & vinum offerre? vbi præceptum Abeli, vt de suis primitijs offerret Deo? vbi præceptum Salomoni, tot armenta offerre, quot in templi dedicatione obtulit? & tamen hæc placuere Deo. Sic: vbi scriptum præceptum, de retinendo statu viduitatis, de ieiunando omnibus diebus vitæ suæ, de cilicio super lumbos ferendo? (quæ

aliquibus *Ἐσλωτρεσκιαι* sunt) & tamen hæc in Iudith, & in Anna Phanuelis, à Spiritu Sancto laudantur. Centena cùm talia legas, in Scriptura, mi Stoinsci, adhuc quærere audes, vbi præceptum vllum sit de honoranda Dei Matre? An tu Deum non honorares, nisi de hoc præceptum extaret? atqui in hoc Ethnicis deterior esses. Denique (vt petita venia) ad te conuincendum, hoc etiam vtar modo: Quæro; an non tu ipse, magnam tibi diceres inferri iniuriam: si quis te diceret honore indignū: si negaret te ex legitimo matrimonio (vt pote non Sacramentali) natum: non cælum terramque cieres? atqui is tuus obrectator, merito tibi oggereret tuum axioma: *Vbi de hoc præceptum extat*, vt ego te censeam honore dignum, & legitimè natum? Tu contra tot millium Doctorem, Rëgum, Principum, Senatorum, & vix non totius Orbis Christiani assensum, negas Dei Matrem debere honorari, quia de eo nullum præceptum extat: cur igitur vis honorari? cur indignaris, si non honoreris? certè de te honoraudo, nullum præceptum extat. Nam si aliquid commune produxeris; prodes, te sine intellectu esse; qui præcepto communi, de alijs honorandis, Matrem Dei includi nolis.

Soluat hïc etiam vnum dubium Stoinscius. Possumusne inuocare Christum an non? Si dixerit quòd non: etiam à suis imer arguetur impietatis. Si dixerit quòd possumus; vrgebitur sic: Atqui de hoc nullum expressum extare præceptum discretissimè testatur Antigursci *Fol: 358.* & sæpiùs docet Socinus contra Blandratam: dicens non teneri nos ad inuocandum Christum: eò quòd de hoc nullum extet præceptum.

Si tamen omninò expetit Stoinscius, scire hoc præceptū: dico ibi præceptum esse: vbi iussus est honorari Deus, in quem honor, Matri Dei, exhibitus, ita redundat; vt honor Matris Rëgum, in Reges. Ibi præceptum est; vbi iussi honorari illos quos honorari vult Deus: Matrem verò suam, quod vellet Deus,
& Domi,

& Dominus noster Christus, etiam modo, honorari: negari, sine blasphemia, affictæ Christo in Matrem impietatis, non potest. Ibi præceptum est ubi dicitur *dedecus Filij esse non honoratus Pater*: vel (ut cum alijs Zaslauienteses vertunt) *Probros est Filio Mater non honorata*. Ibi denique: ubi dicit Christus, *exemplum se dedisse nobis: ut faciamus; quod ipse fecit*. Cum ergo, Christus, tantò perfectiùs honorauerit Matrem suam, quantò perfectiùs legem expleuit: quidni honoremus, eam; quam Christus, inter creaturas, summè honorauit?

Indignissimum profectò est, esse aliquos qui sentiant, neque tantum studium, honoris materni, esse modo in Christo, quantum habet filius alicuius Tartari, honoris matris suæ, etiam post mortem.

Ex te ipso Stoinski cape coniecturam. si tantum in cælis posses, quantum potest Christus; quid & quantum honoris matri tuæ exhiberi velles? Cape coniecturam ex Salomone dicente, *3. Reg: 2. v. 20. Pete Mater mea: nec enim fas est; ut auertam faciem tuam*. Vide iam mi Stoinski, quam pius sis, in illam Matrem, quæ tibi & omnibus hominibus peperit vitam, quæ viuamus: viam, quæ ad cælestem hæreditatem perueniamus: veritatem, quæ instruamur. Vide quàm pius sis in Matrem Saluatoris mundi: Matrem Regis Regum: Matrem Dei super omnia benedicti. Vide quàm pius sis in Tabernaculum illud admirabile Spiritus Sancti: Sanctuarium Verbi: Parentalem Dei Patris.

At instat Stoinskius: *ubi alicuius Apostoli, vel alterius cuiuspiam veri Dei cultoris, in Sacris literis exemplum, qui Mariam vel adorauerit, vel inuocauerit?* A quo ego vicissim quæro: an illud tantum ab Apostolis, & primis Christianis actum est, quod legitur scriptum? nihil ergo plùs egerit Petrus, Paulus, Ioannes, quàm quod Scriptum? nihil ab Ascensu Christi egit Bartholomæus, Matthæus, Andreas, Thadæus, Matthias, quia nihil de

eis scriptum? Tu putes eum, qui bis voluit adorare Angelum, non honorasse Matrem Dei, tantò utique sublimiorem Angelis, (cùm mensura dignitatis maternæ sit dignitas Filij:) quantò eis sublimiorem pepetit Filium? An tu etiam dices, S. Ioannem voluisse esse idololatram? ut impudenter loquitur Smalcusius in *Monstris Fol: 37. Ioannem, inquit, prohibuit Angelus, à se adorando, ne idololatra fieret.* Homo præceptis ad loquendum, debuit profectò de tanto Apostolo, modestiùs loqui Quid enim? voluit Ioannes adorare Angelum: imò *cecidit ad adorandum:* ut loquitur S. Scriptura: quod est actus adorandi: Passim enim Scriptura, cùm describit adorationem, utitur his verbis: *Procidens in terram adoravit eum:* ut cùm loquitur de puero Abrahamæ, *Gen: 24: 7. 26.* de Iob *cap: 1. 7. 20.* de Magis *Matt: 1.* & in ipsa Apocalypsi *sapè de 24. Seniorib⁹.* Cùm ergo constet, S. Ioannem procidisse ad pedes Angeli; constat eum etiam adorasse. Nunquid ergo fuit idololatra? potuit hoc cadere in Apostolum adeo dilectum Christo: Non potuit eum hoc dedocere Spiritus Sanctus, datus ei ad docendam, eum, omnem veritatem? Iam obierant omnes alij Apostoli: omnes propter idolorum contemptum occisi: & tamen adhuc S. Ioannes, cùm Sexagenarius circiter in insula Pathmo esset, & ad secretissima Dei mysteria agnoscenda, eleuaretur; non sciuerit quid sit idololatria? aut sciens, etiam post Angeli admonitionem idololatra esse voluerit? Quis hoc crediderit? Quomodo possibile est, quòd iterum ad idem modestiæ officium tantus Apostolus descenderet; si illud esse idololatriam, saltem post admonitionem Angeli agnosceret?

Sed veriùs est, Saxonem grauissimè errasse: quàm tantum Apostolum, idololatram fuisse: vel esse voluisse.

Vides Stoinsci, nequidem exempla Sanctorum, ad persuadendum vobis, alicuius Sancti honorem conducere.

Si tamen illa quæris; Dico: quòd licet humillimæ Virginis,

ginis, (quæ, etiam in Matrem Dei euecta, se dicebat ancillam)
 modestiæ, dederint hoc Apostoli : vt de ea paucissima scripse-
 rint: idq; adeo submisè; vt S. Lucas, qui de ea, cæteris copio-
 sius, scripsit, eam inter fideles, in cænaculo, post Ascensionem
 Christi, congregatos; vltimo propè recenseat loco, *Act. 1. v. 14*
 non desunt tamen, exhibiti ei honoris, etiam in Sacris literis
 argumenta. Quis enim dicat nullum honorem, & nullam
 reuerentiam ei exhibuisse saluatorem Angelum? quin optimè
 aduertunt S. Scripturæ Interpretes, non tam præsentia Angeli,
 quàm veneratione Salutantis, (ex qua etiam, à nominando
 proprio, Sanctissimæ Virginis nomine, abstinuerit,) com-
 motam Virginem, *cogitasse, qualis esset ista saluatio: oportuisseq;*
 Angelum, proprium Virginis Sanctissimæ nomen, in progres-
 su Legationis eloqui, quo Virgineæ submissione morem gere-
 ret: Quid Elizabeth, eiusq; vtero inclusus Ioannes? non eam
 venientem, vt Matrem, illius Domini sui, venerati sunt? non
 eidem Simeon benedixit? Christus ipse, non, eam veneratus
 est, cùm erat subditus ipsi? Ministri nuptiarum Cannensium,
 verba illa, *Quacunq; dixerit vobis, facite;* sine honore & fiducia
 precum eius exceperint? Sed in primis S. Ioannes, qui Virgini
 Sanctissimæ, ab ipso Christo Domino, in Filium testamento
 legatus fuerat, suæ venerationis erga Beatissimam Dei Matrem,
 hoc reliquit argumentum: quòd cùm de ea oëties loqueretur,
 nunquam eam proprio nomine appellauerit: sed semper dixe-
 rit; Matrem IES V: vel Matrem eius: vel absolutè Matrem: cùm
 tamen alias fæminas, nominis Mariæ participes, hoc ipso no-
 mine, signatè expresso, prope vicies compellasset. Quòd ergo
 Augustam Dei Matrem proprio nomine nunquam appella-
 uerit; non potuit aliundè quàm è singulari, tantæ Matris vene-
 ratione processisse. Sciebat ille quæ & quanta dignitas esset;
 dici & esse Matrem IES V: idq; ad excitandam in animis fi-
 delium summam Beatæ Virginis venerationem, sufficere;
 non dubitabat.

Alios

Alios quoque Apostolos summè eandem Virginem veneratos esse, ab eaque multa didicisse censeo: non solum ob Sanctorum Patrum id affirmantiũ authoritatem: sed etiam, quòd legam apud S. Lucam. 2. v. 19. & 51: Cor Sanctissimã, fuisse Gazophilacium verborum Christi. Hæc enim erat, quæ verba Christi per 30. amplius annos excepta conseruabat in corde suo: eaque in eodem conferebat: Apostolosq; edocebat. Afferre possem insuper, testimonia liturgiarum, S. Iacobi S. Marci S. Barnabæ, quibus manifesta extant honoratæ & inuocatæ DEIPARÆ monumenta: si apud Politheitas fidem haberent.

Sed dato, quod nullum è Sacra Scriptura testimonium, honoratæ Deiparæ producere potuissim; (eum obitum eius, Apostolica Scripta non attigerint: neque ea; quæ eum sequuta sunt:) continuonè concludendum esset, neminem veri Dei cultorem fuisse, qui Deiparam honorauerit, vel invocauerit? An illi soli veri Dei cultores fuere, qui nominantur in Scriptura? non fuerunt illi veri Dei cultores, qui sanguinem pro Deo fuderunt? qui eius fidem toto orbe propagauerunt: atque etiamnum, summo licet grauium tormentorum, & mortis discrimine, propagant? non fuere veri Dei cultores, qui doctissimis lucubrationibus veram Religionem contra Hæreticos tueri sunt? quorum tamen eloquia, adeò in laudibus Virginis certant; vt ea, si legerent Politheitæ, minus credo carperent, quæ in libris Ritualibus, malè intellecta, nec scio an ex fide citata carpunt: & odio cauillisque hominum, summa verborum acerbitate, exponunt.

Quid? Nullusnè in Polonia Rex, nulli Senatores, nulli aliorum regnorum Christianorum, Monarchæ, Reges, Principes, nulli Orbis Christiani Doctores fuere veri Dei cultores? Num soli Samosathenistæ, sunt cultores veri Dei? at neque de ipsis, vlla, in Sacra Scriptura mentio est: neque homini vlli sensato persuadebunt, cultores esse veri Dei eos, qui non solum

lūm Angelos omnes, omnes Principes, omnes homines aliquam potestatem habentes, sed etiam ipsos Dæmones, credunt esse veros Deos,

At enim (inclamat Stoinscius) vnde constat eam viuere? et, si viuat, nostras preces posse audire? et, si audiat, nobis posse aliqua in re opitulari? Respondeo: Sanctissimam Beatissimæ Dei Matris animam inde constat viuere: quia non solum Christianis, sed etiam Ethnicis Philosophis, Aristotelem sequuris, constat; animas rationales esse immortales: & post separationem à corpore, multò meliùs operationum intellectualium esse operatiuas, quàm dum sunt, in ergastulo, multis miserijs subiecti corporis. Inde constat; vnde scitur, animam Christi in triduo mortis vixisse: (de quo aliquid infra:) cùm tamen Christus tam verè mortuus sit, quam quicumque alius homo. Quodsi quaris de toto Virginis composito: Dico toti Orbi constare Beatissimam Dei Matrem, postquam cum corpore assumpta est in cælum, toram in cælis extare: & cum Filio, & Sanctis Angelis regnare. Quod vt faciliùs sibi persuadeat Stoinscius, accipio argumentum Smalcij *de Diu: cap. decimo*: quo is existimat alicui neganti, IESVM exiuisse; persuaderi posse, quòd exiiterit. *Quia (ait) si non improbus, saltem mentis parum compos censi debet: qui neget id, quod tot hominum Myriades, à tot sæculis tam constanter confessæ sunt, & etiamnum confitentur, &c. inter quos plurimos fuisse ingenio & iudicio acutissimos: nemo est qui dubitet.* Hoc argumentum resūme Stoinsci: & vide: ne tuimet Collegæ, (an Magistri?) iudicio, debeas censi, parum compos mentis; si Sanctissimam Dei Matrem neges cum corpore, & anima assumptam, in cælis viuere: & regnare: plurimaque nobis à Filio impetrare: quod multi milliones Christianorum, inter quos plurimi fuere viri doctissimi; constanter professi sunt: & nunc etiam profitentur. Quodsi adhuc (vt solent vestri) aniles inelamaueris fabulas, &c. Noueris, mi Stoinsci,

id multò certius esse: quam certum sit, te nobilem esse, vel te legitimè natum. Vnusque tu, nullum potes habere alium testem, præter tuam matrem: & tamen putas, summam tibi iniuriam illatum iri; si quis, quæ de tua nobilitate dicuntur, censeat; (multò magis, si palam clamitet, & scribat) esse aniles fabulas. Quomodo ergò tu, cum tuis, non multò maiorem Sanctissimæ Dei Matri infers iniuriam; qui eam in cælis viuere & regnare negas; quod tot milliones Christianorum, Orientalis & Occidentalis Imperij profitentur: cùm Festum eius Assumptionis celebrant? An vnus mulieris (quanta quanta sit mater tua) testimonium, tot millionibus testium præferendum est? Rationem tuam, mi Stoinski, consule: & quæ ego hîc ultra scribere possem, aduerte.

Adde & hoc. Non obstantibus locis illis Scripturæ, quæ assertis ad probandum; Sanctos nec viuere: nec esse: fatetur Smalcus *de Diu. cap: 11, quòd Deus Enochum, & Eliam, licet homines fuerint mortales, viuos in calum transfulerit, nulla morte interueniente.* Ergo potuit hanc ipsam prærogatiuam, saltem, morte interueniente, conferre ei, quam extulit ad dignitatem Maternitatis Dei. Iam cùm nunc eius Filius, in cælis summam habeat potestatem, quidni credamus Matri suæ præstitisse, quod præstare eum summè conueniebat?

Denique viuere eam, hoc ipsum manifestat; quod olim, Iosephum viuere, Iacobo Patri persuasit.

Bonus senex, cùm à filijs audiret, *Ioseph filius tuus viuit: & dominatur*, &c. non credebat eis: at cùm vidisset, cuncta quæ miserat Ioseph; *reuixit spiritus eius*: credidit: & abiit in Aegyptum. Pari ratione, Beatissimam Dei Matrem, viuere; nostras preces audire; (vt, & Christus homo, etsi à nobis adeò remotus, vobis fatentibus, audit:) suisque precibus multa nobis apud Filium posse impetrare; hoc probat: quòd omnia Catholica Regna; præstantissima & frequentissima, Virginis Sanctif-

mæ, experiãtur auxilia : & quòd eius precibus, multis infirmis, redditam esse salutem ; multis peccatoribus datum vitæ melioris amorem ; multis Regibus insignes parras esse victorias ; fide Historica grauissimorum testium, (quos inter illustris est, magnus ille omnis eruditionis Scrutator, Iustus Lipsius : qui duobus libris, Admiranda DEIPARÆ complexus est :) tam certò sciamus ; quàm certò scimus Stephanum Regem ante Sigismundum Tertium in Polonia regnasse : Dominum Bebelnium, & Moschorouium illustribus familijs natos esse : Socium vestrum Senis in Italia oriundum esse : & similia. Hæc hæctenus.

Fateor me instituti terminos egressum ; longiùs à proposito diuertisse. Feci tamen id : iustis ex causis. Nam primò ; Authorem Confessionis, quem primùm Politheitarum Sanctissimæ Dei Matris laudatorem legi ; in benè cœptis confirmare volui. Deinde, quoniam, omnibus illis, quos ego opusculis meis, ad veram Catholicam fidem, inducendos mihi sumpteram, nempe Smalcio, Bebelnio, Crellio, mortuis ; solus Stoinscius Lublinensis Disputator superest ; opusculorum à me suppressorum, hanc particulam, descripsi : eò libentiùs, quod fratrem eius nouerim, Sanctissimæ Dei Matri, magnopere affici. Quod ipsum Disputatori intimè precor ; vt per eam Benignissimam Matrem, placare contendat Filium : cui Formam, id est Naturam Dei ; cui naturalem Aeterni Patris Filiationem ; omniscientiam : nostri veram & propriam redemptionem ; & pro peccatis satisfactionem, & alia plurima subtraxit. Quodsi malè cœptis pertinaciter adhareat : vnumillum monitum velim : desinat loqui vt Nestorius, ne moriatur ; vti est mortuus ille.

CAPVT IX.

Passus sub Pontio Pilato, crucifixus,
mortuus, & sepultus.

AIT Author. *Euangelicam gratiam contineri, in clarissimo promisso, vita eterna. Et peccatorum omnium remissionis, Et spiritus sancti per fidem à quolibet homine obtinendi. Sed fallitur. Nam hoc promissum, etiam lex vetus habebat. nam vita Decalogum seruantibus promissa, Matt: 19. v. 17, Marci 10. v. 17, Luc: 10. v. 25; est eisdem promissa: Deut: 4. v. 1 & cap: 16. v. 20; cap: 30. v. 6, 16. & 19: cap: 32. v. 47. &c. Clarius hoc innuit Tobias cap: 2. v. 18. Filij Sanctorum sumus, Et vitam illam expectamus, (quomodo expectaret quod sibi non esset promissum:) quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo: & cap: 13. v. 13: vbi, omnes exhortans ad benedicendum Deum, subiicit spem præmij: Ut (inquit) gaudeas in secula seculorum. Idem innuit Tobia Angelus cap: 12. v. 9. Eleemosyna purgat peccata: Et facit inuenire misericordiam: Et vitam æternam: qui autem faciunt peccatum, hostes sunt anime sue. Idem docet Salomon Prouerb. 4. v. 4: & cap: 7. v. 2: Clarissime Sap: 3. v. 7: Fulgebunt iusti, Et tanquam scintille discurrent, indicabunt nationes: dominabuntur populis: Et regnabit Dominus illorum in perpetuum. & cap: 5. v. 16. Iusti in perpetuum viuunt, (quæ clarior dari potest vitæ æternæ promissio?) Et apud Dominum est merces eorum, Et accipient regnum decoris: Et diadema speciei de manu illius, &c. Similia sunt Dan: 12. v. 2. Multi de his qui dormiunt in terra puluere euigilabunt, alij in vitam æternam, alij in opprobrium: addunt Hebr. Et contemptum æternum. Qui autem docti fuerint; fulgebunt quasi splendor firmamenti, Et qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi in perpetuas æternitates. Reliqua omitto.*

Remif.

Remissionis quoque peccatorum clarissimum promissum est *Ezech. 33. v. 11. & seq.* *Nolo mortem impij, sed ut conuertatur impius à vita sua, & uiuat.* Et *15. Si impius egerit pœnitentiam à peccato suo, &c. vita uiuet, & non morietur: omnia peccata eius, non imputabuntur ei.* Et *cap: 18. v. 21. Si impius pœnitentiam egerit, &c. vita uiuet: & non morietur: omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor: quod confirmatur versu 27, 30, 31.*

Præterea Spiritus Sanctus in omnem carnem effundendi promissio, clarissimè facta est, *Isais 44. v. 3: & Ioel 2. v. 28,* quæ verba citantur *Actor: 7. v. 17.* Denique: ut manifestum sic; quam fallax sit Politheitarum hoc Fundamentum; quod Christi aduentus, causa potissima fuerit, ut nobis promissa Diuina annunciaret: inde patet primò: quòd hæc promissa, facta esse Israelitis; testati sint sæpius Apostoli in Actis: v. g. S. Petrus, in prima sua Concione, *Actor: 2. v. 39,* ita est Iudæos allocutus: *Vobis est repromissio: & filijs vestris: & omnibus qui longè sunt, &c.* & S. Paulus *Actor: 13. v. 32. Annunciamus vobis eam que ad Patres nostros repromissio facta est, &c.* & idem; *Actor: 26. v. 6. aiebat: In Spe, qua ad Patres nostros facta, est repromissionis, sto iudicio subiectus.* Secundò: Quia idem S. Paulus *Rom: 15. v. 9. testatur; Christum fuisse ministrum circumcisionis ad confirmandas promissiones Patrum.* Non ergo nouas promissiones Christus attulit, sed veteres confirmauit. Denique vitam æternam promissam esse à Deo ante tempora secularia; expressè testatur S. Paulus: *Tit: 1. v. 3. eamque annunciatam nobis quemadmodum & Hebræis; testatur idem: Hebr. 4. v. 2. & 6.* Falsa ergo est, alata ab Authore Euangelicæ gratiæ definitio.

Dicit aliquis: atqui expressè docet Apostolus *Hebr. 8. v. 6. Nouum testamentum esse in melioribus repromissionibus sancitum.* Respondeo: eundem Apostolum *cap: 11. v. 39. significasse: in quo sensu promissiones noui Testamenti sint meliores: nempe in eo; quòd veteres, etsi heroica fidei & sanctitatis opera exer-*

cuerint, non acceperint repromissionem: Deo pro nobis providente aliquid melius: non obiectiuè; sed excutiuè: eò quod disposuit; vt cælum in veteri Testamento nulli pateret; donec Christus redemptionis nostræ perfoluto lytro, cælus referaret: & consequenter voluit, vt cæli aditus, & promissæ, in vtroque testamento, vitæ aternæ, exhibitio, reseruetur tempori Christianorum. In nuitur id ipsum *Hebr. 4. v. 6.*

Textus in Cõfessione citatus ex *Matt: 26. v. 63.* dat mihi occasionẽ conquerendi, de Principe Politheitarũ Socino: qui in Anziuieco Polonico *Fol: 94.* vt probaret Christum non venturum in gloria Patris: verba Christi, sacrilego ausu corrupit. Verba eius sunt. *Quod autem omnis Maiestas* (in qua Christus ad iudicium venturus est) *ad illum Deum pertinere debet; & quod Christus non sit ille Deus; satis manifestauit ipse: dicens Matth: 26. v. 64. Videbitis Filium hominis sedentẽ à dextris virtutis Dei VENIENTIS in nubibus celi:* vbi homo improbus corrupit Scripturam: cum detractione vocis, *Et:* tum immutatione, ponendo verbum VENIENTIS (quia tum hoc eius malæ intentioni seruiebat) pro voce VENIENTEM: quæ significabat, Christi esse illam maiestatem; in qua venturus erat: ipsumque Christum esse illum Deum: quod negabat Socinus.

Cæterum dum multa de morte Christi, verba, in hac Cõfessione lego: tamque multa S. Scripturæ loca adducta video: vix alicubi iustiùs, quam hîc Christiano Lectori, in clamaucro: illud Põetæ:

Equo ne credite Teucry.

Multos hîc inclusos agnoscet Achiuos: qui scierit; quam abiectè loquantur Politheicæ de morte & sanguine Christi: deque eius redemptione, facta per mortem; vel per vulnera eius. Habeo ex eorũ libris non pauca collecta; ex quibus aliqua referã.

De morte Christi in *Lib: de Din. cap. ii.* nomine totius eorum Ecclesiæ conscripto dicitur: *Christus pro nobis mortuus dicitur,*

citur, quia morte eius interueniente, salutem aeternam amplectendi, occasionem, & spem eius consequenda, certam habemus: vel saltem habere possumus; seu: ideo pro nobis mortuus est; ut crederemus vitam aeternam, datum iri fidelibus. At hoc euidenter falsum est.

An enim ante mortem Christi Patriarchæ, & Prophetæ; sine spe salutis aeternæ consequendæ vixerunt? Quid Dauid? toties ad cælestem anhelans Hierusalem; an etiam ipse, salutis aeternæ spem non habuit? Quid S. Ioannes Baptista? non habuit spem illius ipsius Regni, quod pœnitentibus appropinquasse prædicabat? Id profectò, videtur incredibile: quòd, tot homines sanctissimi, per tot, annorum millia vixerint; & obierint, sine spe consequendæ salutis aeternæ.

Iam verò, quod dicitur, *eatenus Christi morti, nostram salutem tribui, quòd fuerit occasio amplectenda salutis*: nimis deprimit æstimationem mortis Christi: facitque illam, bonum per accidens: seu bonum occasionatum: qua ratione Confessio conuersi latronis, posset tribui blasphemij alterius latronis: quæ fuere occasio Christi defendendi, & salutis ab eo impetrandæ. Et tamen, tam diminutum licet honorem, morti Christi præcisè sumptæ subtrahunt ijdem.

Dicunt enim, paulò infra. *Hanc ipsam consequenda salutis spem non tribui morti Christi, nisi Metonymicè: ut potè que potiùs eam consecuta resurrectioni & potentie Diuinae Christi, adscribenda sit: cum mors ipsa, potiùs nobis, spem huius felicitatis eripisset.* Repetitur hoc sæpiùs tum in illo libro: tum in alijs, editis à Smalcio: qui etiam libro de vero Dei Filio Fol: 185. ait. *Si mors Christi præcisè sumatur, plus ad redemptionem nostram facere miracula, quàm ipsam mortem Christi.*

Iudicet pius Lector: quàm contemptibilis apud eos homines sit mors Christi?

Secundò: Negant ijdem; diabolium habentem mortis imperium, per mortem Christi abolutum esse. *Quomodo* (ait Saxo Lib:

xo Lib: de Diu. Latino Fol: 64.) *diabolus per mortem Christi abolitus fuit, cum potius per eam mortem (exhorresce homo Christiane, ad tantam blasphemiam:) ipse (diabolus) & imperium illius fuerit stabilitum? Et certè, si Christus tantum mortuus fuisset; & in morte remansisset; rectius dici posset; Christum à Diabolo victum: quàm diabolum à Christo abolutum, vel destructum esse. Pergit ultra. Quis ergo non videt in verbis illis Hebr: 2. §. 14. Christus participavit carnem & sanguinem, ut diabolum aboleret per mortem, non esse sumenda, de ipsa mortis passione: sed ita tantum, quod postquam mortuus fuisset Christus, factum est, ut diabolus destructus sit, nempe exaltato Christo? Aduertat pius Lector, doceri ab his hominibus, neque per mortem Christi, neque per Resurrectionem abolutum esse diabolum: sed primùm post eius Ascensionem in cælos: imò ne hoc quidem; ut infra videbim⁹. Quid hic relinquitur honoris, ipsi Passioni, & morti Christi?*

Idem Saxo ait, Lib: de Dei Filio, Fol: 163. *Nihil falsius dici potest; quàm dicere, quòd Christus morte sua meritis sit remissionem peccatorum.*

BONE DEVS! nihil falsius? Ergo non falsius est dicere diabolum non solùm verum Deum esse, (quod affirmatis) verùm etiam summum? non falsius, est, dicere, omnes quibus Scriptura tribuit, nomen Dei, esse veros Deos? non falsius (inquam) est vèntrem esse verum Deum, aliquorum hominum? Idem Saxo, in Monstris, Fol: 250; ita docet: *Mors Christi, etsi non sit, causa meritoria, efficiens vitæ æternæ; est tamen talis causa, sine quâ Deo visum non fuit, nos saluare: Præterea, parumne vera virtutis, & efficacia, ad peccata hominum delenda &c. habet, quòd promissiones Diuinas perfectissimè confirmandi vim habet? Parum dico: parum admodum. Quantulum enim est? esse talem causam, sine quâ Deo visum non fuit, nos saluare? Certè eodem modo Deo visum est etiam post Christi Exaltationem, nos non saluare: nisi peccati mortalis habitu (ut Saxo loqui solet) careamus:*

reamus : non ergo aliter mors Christi, causa erit salutis, quàm sint ipsi homines resipiscentes : consequenter, quâ ex causa dici debet Christus, Saluator noster, dici etiam debebunt homines resipiscentes, sui ipsorum Saluatores. Quàm paruum verò alterum sit, vel inde constat : quòd ipse Saxo, loco paulò ante citato docuerit; plùs ad confirmandas promissiones Diuinas, contulisse miracula : quàm mortem Christi præcisè sumptam.

*Iam quantum apud eosdem ponderis habeant vulnera:
vel Sanguis Christi; audiamus.*

Socinus de Seruatore Fol: 268. docet: *Per se, non plus valere Christi vulnera; quàm si ea vitis aliquis vel simplex homo perperisus esset: imò per se considerata; non plus valere, quàm vulnera vel dolores alicuius belluæ: quæ dum tuetur Moschorouius Fol: 246; tantum queritur, voces illas, per se, à Patre Skarga, adiectas non esse: fateturque ibidem ipsemet: vulnera Christi per se sumpta; non plus valere; quàm quod dixit Socinus. Quod an non blasphemè dictum sit, iudica Lector, Christi vulnerum amàs.*

De Sanguine Christi ita scribunt: Sanguinem Christi vim habere tollendi peccata, quod in honorem Dei fusus & impensus sit: nugatorium aliquid omnino censendum est. Ita Saxo in Monstris Fol: 256. Idem in lib. de vero Dei Filio Fol: 200, fatetur. In hoc conuenisse sanguinem Christi cum sanguine brutorum animalium, sub lege oblatorum: quòd eodem modo, nunc, peccata Sanguine Christi expiantur: quo olim sanguine animalium, peccata expiabantur. & ibidem; negat Sanguinem Christi, ex se, vim propriam habere, ad expianda peccata: imò Fol: 201. ita loquitur: Licet Sanguis Christi, sit Sanguis Filij Dei, non sequitur tamen inde, eum ex se aliquid præstare: sed satis est, ad istam commendationem, stabiliendam; si dicatur, longè præstantiorem esse effectum Sanguinis Christi, quàm sanguinis brutorum. Idem pluribus locis, præsertim Fol: 183. 230, &

250. negat: ideo à S. Petro dici *pretiosum Christi Sanguinem*: quasi scilicet vim pretij, & cum valorem, habuerit; quem redemptio postulabat: & affirmat; ideo dici *pretiosum*: quia sit, quasi aternus: non simpliciter & absolutè; sed quatenus per eum aeternum foedus confirmatum est. Idem Fol: 202. negat *Sanguinem Christi*, pro peccatis totius mundi fusum esse. Idem Fol: 206. ait: *Falsissimum est*, propter *Sanguinem Christi*, peccata nobis esse remissa; & ibidem in fine: *Non potest alià ratione Sanguis Christi, causa esse effectrix remissionis peccatorum*; quam quòd Deus sine illo, salutem perfici noluerit. Ex quo sequitur; non plus ab istis hominibus tribui *Sanguini Christi*, in ordine ad nostram salutem; quam poenitentiae; vel fidei per charitatem operanti; ex decreto Dei ad salutem nostram requisitis: imò non aliter ei tribui causalitatem salutis, quam tribui possit traditioni Iudæ: odio & inuidiæ Pontificum: tyrannidi & crudelitati tortorum: quæ omnia manifestum est, ex Act. 2. v. 33. fuisse talia; sine quibus Deus salutem perfici noluerit nostram. Atque ideo, cum ipsi licuerit, verba illa (*luore eius sanati sumus*) ita explicare Fol. 67. lib. de Diu; interueniente Christi afflictione, factum est, ut salutem animarum nostrarum consequamur: ita alicui dicere licebit: traditione Iudæ; & scelere Iudæorum, nos sanatos esse: quibus interuenientibus, factum est, ut salutem nostram consequamur. Idem, pertinacissimè negat, tum in Monstris, tum in Libro de vero Dei Filio, *Christum Sanguinem suum, animam, vitam in Sacrificium obtulisse*. Ita in Monstris Fol. 256, *Christum* (ait) seipsuum Deo obtulisse, falsum: & pro futillissimo commento, & crasso errore habendum. Et infra: *Sanguinem Christi Sacrificium appellare fabula Pontificia est*. Itaque hic etiam, Confessionis authorem fabulatore[m] dici oportebit: cum hic, licera M. dicat, *Christum quatenus Sanguinem suum fundentem, & morientem, fuisse victimam piacularem pro peccatis nostris*. Esse autem victimam; est esse Sacrificium: ut ex terminis manifestum est. Denique ijdem

Domini

Domini Politeitæ affirmant: Christum esse nostrum Redemptorem, non proprium: sed Metaphoricū. Vnde etiam, Author Confessionis; nullam hîc mentionem, Redemptoris Christi fecit: vt potè benè sibi, conscius, etiam se, verba Scripturæ, quibus innuitur, quòd Christus nobis reconciliauerit Deum, sanguine fuso pro peccatis nostris; & crudelissima subitâ morte; quòdque nos magno pretio redemerit; metaphoricè intelligere. Hæc sufficiant; è multis; quæ collegi, ex libris ipsorummet, Christi Redemptoris proprietati detrahentium. Ea refellere, non est præsentis instituti: cùm hîc, solùm velim, patefacere, quàm multæ, huic Confessionis insint imposturæ. Vt tamen aliquomodo, à recensitis erroribus, arceatur Lector, saltem verba Sacræ Scripturæ eis aduersantia breuiter producam.

Loca S. Scripturæ Morti Christi, sine vllò addito nostram salutem, vel à peccatis expiationem tribuentia.

I Saia 53. *ψ.* 10: *Si posuerit animam suam victimam pro peccato* (ita ex Hebræo legunt Tremellius: & Zastauiensis) *videbit semen longæuum, &c. & infra. Ideo dispersiam ei plurimos; & fortium diuidet spolia: pro eo; quòd tradidit animam suam: & cum sceleratis reputatus est: & pro transgressoribus rogauit.* En quàm clarè, soli Passioni Crucis, & mortis Christi; id tribuitur: quod ei, hostes, eius æternæ Diuinitatis, negant. Hunc Isaia locum respexit S. Ioannes: cùm *cap. ii. ψ. 51.* ait: *IESVS moriturus erat pro gente: & non tantum pro gente; sed vt Filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum.*

Idem docetur *Rom. 5. ψ. 6, & seqq.* *Christus, pro impijs mortuus est: & cùm adhuc peccatores essemus; Christus pro nobis mortuus est: & cùm inimici essemus; reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius.*

Ad Colossenses *c. i. ψ. 21:* *Christus vos reconciliauit; in corpore*

pore carnis eius per mortem. Hic manifestè morti in corpore obitæ, & præcisè ab omni alio descriptæ, tribuitur *reconciliatio nostri*: & paulò infra; *pacificatio caelestium & terrestrium per Sanguinem crucis eius*. Vbi Metonymiæ, ne leuissimum est vestigium. Et 1. *Thessal. 5. ̄. 9*: *Posuit nos Deus in acquisitionem salutis, per Dominum nostrum IESVM Christum, qui mortuus est pro nobis*. Atque ea de causâ, caelestes Spiritus, *Apoc. 5. ̄. 8*; Agno in eorum conspectu stanti, tanquam occiso canunt: *Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius: quoniam occisus es: & redemisti nos Deo in Sanguine tuo, &c.*

Loca S. Scripturæ, quibus vulnera Christi commendantur.

Isaïæ 53. ̄. 5. *Vulneratus est propter iniquitates nostras: &c. disciplina pacis nostræ super eum: & liuore eius sanati sumus: quæ verba repetit, & citat S. Petrus: 1. Petri 2. ̄. 24.*

Atque ea vulnere in die nouissimo hominibus iudicandis exhibenda innuit S. Ioannes *cap. 19. ̄. 37*: citans verba Zachariæ, *cap. 12. ̄. 10*: *aspicient ad me quem confixerunt: & plangent quasi super vnigenitum.*

Loca S. Scripturæ, quibus Sanguini Christi tribuitur expiatio peccatorum: redemptio: & salus nostra.

Actorum 20, ̄. 26: *Spiritus sanctus vos posuit regere Ecclesiam Dei: quam acquisiuit Sanguine suo.*

Rom. 3. ̄. 24: *Iustificati per redemptionem, quæ est in Christo IESU, quam proposuit Deus, propitiationem per fidem in Sanguine ipsius.*

Et: *cap. 5. ̄. 9*: *Iustificati in Sanguine ipsius; saluerimus ab ira per ipsum.*

Et: *Ephes.*

Et: *Ephes. 1. v. 7: In Christo habemus redemptionem, per Sanguinem eius remissionem peccatorum.* Et: *cap. 2. v. 13. Qui cratis longè, facti estis propè in Sanguine Christi.*

Ad *Coloss. 1. v. 14: In Christo habemus redemptionem, per Sanguinem eius remissionem peccatorum.* & *v. 20: Pacificans per Sanguinem Crucis eius, qua in terris & qua in calis sunt.*

Ad *Hebr. 9. v. 14: Sanguis Christi, qui per Spiritum S. obtulit seipsum (ecce Sacrificium, ecce victimam piacularem:) immaculatum Deo: emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis.* Et: *cap. 12. v. 24. Accessistis ad Sanguinis aspersionem melius loquentem quàm Abel.* Et: *cap. 13. v. 12. IESVS ut sanctificaret populum suum per Sanguinem: extra portam passus est.*

Sanctus quoque *Petrus 1. Petri 1. v. 1. vocat, Electos in aspersionem Sanguinis Christi: & v. 19. dicimur: Redempti pretioso sanguine Agni immaculati.*

Eundem pretiosum Sanguinem sæpiùs prædicat *S. Ioannes, vt 1. c. 1. v. 7: Sanguis IESV emundat nos ab omni peccato. &c.* Et: *Apoc. 1. v. 7: Dilexit nos (Christus) & lauit nos à peccatis nostris in Sanguine suo.* Et: *cap. 5. v. 9: Redemisti nos Deo in Sanguine tuo.* Et: *cap. 7. v. 14: Sancti Martyres dicuntur stolas suas dealbasse in sanguine Agni.* Et: *cap. 12. v. 11. dicuntur vicisse propter Sanguinem Agni.* Denique de omnibus Christianis, beatitudinem consequuturis dicitur: *Beati qui lauant stolas suas in Sanguine Agni, ut sit potestas eorum in ligno vita. Apoc. 22. v. 14.*

Loca S. Scripturæ: quibus Christo Domino tribuitur vera & propria nostri Redemptio.

Matthæi 20. v. 28: *Filius hominis venit ministrare, & dare animam suam. (λυτρον) redemptionem, vel redemptionis premium, pro multis.*

Eadem verba repetuntur *Marci 10. v. 45.*

LUCÆ I. V. 68: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit, & fecit redemptionem plebis sue.*

ROM. 3. V. 24: *Iustificati gratis per Redemptionem, qua est in Christo IESU.*

I. COR. I. V. 30: *Christus factus est nobis Sapientia à Deo; & iustitia, & sanctificatio, & redemptio. Et I. COR. 6. V. 20: Non estis vestri, empti enim estis pretio magno. Et ibidem cap. 7. V. 23. Pretio empti estis.*

GALAC. 3. V. 13. *Christus nos redemit de maledicto legis: factus pro nobis maledictum. Et 4. V. 5: Misit Deus Filium suum, ut eos, qui sub lege erant, redimeret.*

EPHES. I. V. 7: *In Christo habemus (illam) redemptionem per Sanguinem eius. & cap. 3. V. 16: Per Crucem inimicitias interficiens in semetipso. Quæ ipsa verba repetuntur ad Coloss. I. V. 14: ubi etiam cap. 2. V. 14 sunt ea verba: Delens quod aduersus nos erat, Chirographum decreti: quod erat contrarium nobis: & ipsum tulit de medio affigens illud cruci, vel, uti Syrus vertit; deleuit Chirographum obligationum nostrarum; quod erat contrarium nobis.*

I. ad TIMOTH. I. V. 6: *Vnus est Mediator Dei & hominum, homo Christus IESVS, qui dedit semetipsum, redemptionis pretium (ἀντιλυτρον) pro omnibus.*

TIT. 2. V. 14: *Saluator noster IESVS Christus, dedit semetipsum pro nobis: ut redimeret nos ab omni iniquitate: & mundaret sibi populum acceptabilem.*

I. PETRI I. V. 18. & 20: *non corruptibilibus auro vel argento redempti estis, de vana vestra conuersatione paterna traditionis: sed pretioso Sanguine quasi Agni immaculati Christi, &c.*

APOC. 5. V. 9: *Dignus es Domine, &c. quia occisus es: & rede misti nos Deo in Sanguine tuo. Et: cap. 14. V. 5. de Virginibus dicitur: Hi empti sunt ex hominibus primitia illi Deo & Agno, &c.*

In his locis clarè significatur; Christum non quomodo-
cunque

tunque esse Redemptorem : sed talem ; qui nos redemerit pretio magno : id est Sanguine, omni auro & argento pretiosiore : qui dederit animam suam pretium redemptionis pro multis : tradendo semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo : & deleado Chirographum contrarium nobis : seu quod idem est, Cruce & morte sua illud abolendo & cassando : vt soluto debito syngraphæ lacerantur : aut stylo affinguntur : qui pro peccatis nostris mortuus sit : *1. Cor. 15. v. 3. : & 1. Petri 3. v. 18. & c.*

Certè nomina hæc lytron & antilytron, satis apertè testantur : pretium hoc, quo nos redemit Christus, esse verum & proprium pretium : & eam vim habuisse ad nos redimendos, quam habet, verum & proprium pretium. Quia igitur, qui verum & proprium pretium Domino alicui soluit, pro captiuo ; ob aliquod crimen ab eodem Domino, ad graues pœnas destinato ; donec sibi satisfiat ; verè & propriè dicitur pro illo captiuo satisfecisse : ideo Christus, qui magnum pretium Sanguinis pretiosissimi, & animæ, & vitæ propriæ, obtulit Deo ; pro nobis redimendis ; quos sciebat propter peccatum Adæ, aliâq ; ex eo fluentia, morti destinatos : non potest negari, cum pro peccatis nostris, pro quibus toties vulneratus & mortuus dicitur ; perfectissimè Deo satisfecisse : atque ideo, non Metaphoricum (quidquid blasphemant Politheitæ) sed verum & proprium esse Redemptorem ?

CAPVT X.

Descendit in infernum.

BEnè aduertit Author Confessionis : Christum voluisse sepeliri : vt eum verè mortuum fuisse constaret : sed per hoc euertitur explicatio : quâ explicat verba hæc : *Descendit in infernum.* Nam si per hæc verba *Descendit in infernum,*

non aliud significatur, quàm Christum esse mortuum vel sepultum; nihil distinctum dicitur in hoc articulo, quod non sit dictum in præcedentibus: & committitur tautologia. Hominem enim mortuum & sepultum, certum est, non nisi insuperabili Dei potentia, ad vitam, & vitæ actiones redire posse. Quod si is, in illo triduo censet, ita animam Christi factam esse saxeam, quales nostras, post mortem fieri, imaginatur Smalcus; quæ nimirum, separata à corpore, nihil intelligere, aut velle, nullasque actiones exercere possint; faciet Christi Animam, ex viuente mortuam; ex humana brutalem: ex immortalis mortalem. Nam omnes Philosophi cum Aristotele per hoc probant, animam humanam esse immortalem; quòd habeat operationes à corpore independentes: id est tales: quæ extra corpus ab ea exerceri possint: quâ doctrina euersâ, fatendum erit humanas animas esse mortales: idque fortasse expressit Smalcus; aliquoties in Monstris docens, Sanctos vita functos non extare. Si enim Sancti vita functi, simpliciter non extant; necesse est eos tam corpore quàm anima mortuos esse: ita planè, vt moriuntur bruta.

Præterea si eidem Saxonicae imaginationi adhærebit; contradicet Scripturæ: quæ multas actiones tribuit Christo, descendentem, in subterraneum infernum. Nam primo *Ecci 4. v. 45.* loquitur Christus, Virtus & Sapientia Patris: *Penetrabo omnes inferiores partes terræ: & inspiciam omnes dormientes: & illuminabo omnes sperantes in Domino?* Et Zachariæ nono: post descriptos multos excellentissimos effectus aduentus Messia: ita eum Prophetam compellat *v. 11:* *Tu quoque in sanguine Testamenti tui, emisisti vinclos tuos de lacu, in quo non est aqua.*

Hoc ipsum inter munera Messia recenset *Isaias 42. v. 6:* *Dedit e in sædus populi, &c. vt educeres de conclusione vincitum: & de domo carceris sedentes in tenebris: seu (vt loquitur cap. 49. v. 28. vt diceret his, qui vinciti sunt, exite: & his qui in tenebris, reuelamini.*

mini. quæ verba suos electos, ex illo subterraneo carcere, educenti Christo; pulchrè accommodat S. Cyrillus Alexandrinus lib. de Fide ad Theodosium Imperatorem.

Denique S. Petrus *cap. 3. v. 18. & 19.* ait; *Christum mortificatum carne, viuificatum autem Spiritu, venisse & prædicasse Spiritibus, qui in carne erant, & aliquando fuerant increduli:* vel (vt ex Græco aoristo aliqui vertunt;) *immorigeri temporibus Noe:* nempe prædicanti Noëmo non obediendo: & tum primùm, cùm immineret submersionis periculum, resipiscendo. Ex hoc loco S. Scripturæ; & insuper, capite eiusdem epistolæ quarto, *v. 6;* vbi dicitur *mortuis esse Euangelizatum;* apertè cognoscitur: Spiritum Christi, venisse ad eos spiritus: qui in carcere erant: vel (vt in Syriaco legitur) in inferno: eisdemque prædicasse bonum nuncium: id est (vt in Synodo Ephesina Oecumenica explicatur) redemptionem & libertatem: Resurrectionem: & eadem explicatio est, antiquissimorum Patrum: qui proximi temporibus Apostolicis vixere. Ita enim ea interpretatur Clemens Alexandrinus *Lib. 6. Stromatum,* circa medium. S. Cyprianus *Lib. 2. ad Quirinum cap. 27.* S. verò Iustinus in dialogo cū Tryphone; queritur Iudæos erasisse è propheta Ieremiæ hæc verba: *Recordatus est Dominus Deus mortuorum Israelis, qui in terra aggeris sepulti sunt: descenditq; ad eos, nunciatum illis seruatorem suum:* quæ eadem verba citat, & clariùs refert S. Irenæus *Lib. 3. cap. 23. Commemoratus est Dominus S. Israel, mortuorum seruorum: qui dormierant in terra sepultionis: & descendit ad eos Euangelizare salutem: qua est ab eo, vt saluaret eos.* Quibus verbis, confirmatur explicatio allata verborum S. Petri.

Cæterùm Christum descendisse ad inferos: atque ex sinu Abrahamæ Sanctos & Electos suos; eduxisse: non obscurè indicant etiam aliæ Scripturæ. Primùm quidem *Ephes. 4. v. 9. Quòd autem ascendit, quid est nisi quia descendit primùm in inferiores, vel* (vt alij vertunt) *in infimas partes terra:* Certè infimæ partes ter-

ræ, quid aliud significant quã infernũ, qui est in medio terræ? ut hunc ipsum locum videatur designasse Christus; cum se prædixit triduo fore in corde terræ: ut innuit S. Irenæus *Lib. 5:* & Tertullian. *Lib. de Anima, cap. 25:* & alij deinceps: quorum verba mox referam. Secundo, significatur idem *Actor. 2. v. 26:* verbis adductis ex Psalmo: *Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Quibus verbis tantum tribuit S. Augustinus: ut *Epistola 99. ad Euodium* dicat; *Dominum mortificatum carne venisse in infernum, satis constat. Nec enim contradici potest, vel Prophetis; qui dixit: Non derelinques animam meam in inferno: quod ne aliter quisquam sapere auderet; in Actibus Apostolorum idem Petrus exponit: vel, eiusdem Petri, illis verbis; quibus eum asserit, soluisse inferni dolores, in quibus impossibile erat eum teneri. Quis ergo, nisi infidelis negauerit fuisse apud inferos Christum? &c.* Idem explicat, quomodo Christus soluerit hos dolores: nimirum, vel faciendo, ne eis teneatur: vel alios, quos voluit, ab eis liberando.

Iam verò Sanctos & Electos Dei, à Christo, esse tunc, ex inferno eductos, innuitur: tum ad *Ephes. 4. v. 8:* *Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem:* vbi Hebræa Phrasi ponitur abstractum pro concreto: id est captiuos, è diuturno & tenebroso carcere in lumen beatificæ Visionis eductos: nouisque suæ beneficentiæ vinculis, deuinctos: tum ad *Coloss. 2. v. 15:* *Expolians Principatus & Potestates, traduxit confidenter, palam triumphans eos in semetipso.* Quod verò hîc aliud spoliū intelligamus: quàm ereptos de potestate tenebrarum Sanctos Patres: & in libertatem assertos? Præclarè eidem veritati affirmandæ accommodat duo alia loca S. Augustinus sermone centesimo, trigesimo septimo, de Tempore. *Quod ante Passionem suam dixit; in sua Resurrectione, Dominus impleuit. Si (inquit) exaltatus fuero, omnia traham ad me ipsum. Omnia enim traxit, qui de Electis suis apud inferos neminem reliquit. Omnia abstulit: utique electa: illos*

illos ex inferi claustris eripuit; quos suos in fide & actibus recognouit. Unde rectè etiam per Osea dicitur. *Ero mors tua, ò mors: ero morsus tuus inferne.* Id namque quod occidimus; agimus, ut penitus non sit: ex eo autem, quòd mordemus, partem abstrahimus, partem relinquimus: quia ergo in electis suis, funditus occidit mortem; mors mortis extitit: quia verò ex inferno partem abstulit; & partem reliquit; non occidit funditus, sed momordit infernum. Iudicet Lector, etiam aduersarius, an non par sit fidem haberi, tanto Doctori: hanc veritatem, è pluribus S. Scripturæ locis, tam solidè deducenti.

Denique Christum ad inferos descendisse: & Sanctos, è sinu Abrahæ, (nos nunc lymbum dicimus) eduxisse: iam inde à temporibus Apostolorum creditum est. Id testatur S. Ignatius, qui tempore Apostolorum vixit: in Epistola ad Trallianos. *Descendit (inquit) ad infernum solus: regressus autem est cum multitudine: & septum illud aeternum rupit.* Eodem tempore hanc eandem aeternitatem à Thadæo Discipulo prædicatam esse Abagaro Regi, refert Eusebius in Historia *Lib. 1. cap. ultimo.* Apostolorum temporibus vicinus erat S. Irenæus, ut potè Discipulus S. Policarpi, & Papiæ: qui S. Ioanuis Apostoli Auditores fuère. Hic *Lib. 5. contra Hæreses cap. 31.* ait: *Dominus legem mortuorum seruauit: ut fieret primogenitus à mortuis, & commemoratus usque ad tertiam diem, in inferioribus terra.* Et infra: *Cùm Dominus in medio umbræ mortis abierit; ubi animæ mortuorum erant; post deinde corporaliter resurrexit.* Eodem tempore circa annum 170, vixit S. Theophilus, Sextus à S. Petro, Antiochenus Episcopus: qui in Commentario S. Matthæi ita scribit: *Cur Latroni Saluator ait, hodie mecum eris in Paradiso: cùm illius secundum hominem corpus in terra, anima apud inferos fuerit? Sciendum est: quòd hanc promissionem secundum affectum Diuinæ potestatis impleuit: quia ubique Deum esse credendum est: & ubi est Deus, illic & vita, & amenitas aeterna.* Circa eadem tempora vixit

Tertullianus, qui hoc ipsum docet *Lib. de Anima c. 35. Si Christus* (inquit) *non ante ascendit in sublimiora calorum, quam descendit in inferiora terrarum, ut illic Patriarchas & Prophetas compotes sui faceret; habes regionem inferum subterraneam credere.* Et Origenes *Homilia 15. in Genesim. Quod dixit ad Latronem; Hodie mecum eris in Paradiso: hoc non illi soli dictum, sed omnibus Sanctis intellige: pro quibus, unigenitus Filius Dei usque ad inferna descendit.* Et in *Caput quintum Epistolæ ad Rom. lib. 5;* postquam docuisset Christum ad inferos descendisse; ut eos, qui tenebantur ibi; absolueret: hæc verba subdit. *In quo Propheta dicta complentur: qui ait de Christo: Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem. Et sic per suam Resurrectionem, mortis regna destruit: unde & captiuitatem scribitur liberasse.* Tot ergo testimonijs primiciuæ Ecclesiæ, testantibus, Christum descendisse ad inferos: & inde multitudinem Sanctorum captiuorum eduxisse; quis præsumet dissentire?

CAPVT XI.

Die tertia resurrexit à mortuis.

A It Author: *Diuina Patris sui potentia, Christum esse in vitam reuocatum.* Hic quoque suppressus est error. Volunt Policheicæ, Christum solius Patris potentia esse à mortuis excitatum: atque inde inferunt; non esse illum, vnum verum Deum. Sed errant. Quòd enim Christus, non sola Patris potentia à mortuis excitatus sit; sed etiam quòd propria virtute resurrexerit; indicant primò illa Scripturæ loca; quibus dicitur resurgens *αυτος* *Matt. 17. v. 9: Marci 8, v. 31: & c. 9, v. 9: cap. 10. v. 34: Luca 18, v. 33: & cap. 24. v. 7: & v. 45: Ioan. 20, v. 9: Actor. 17. v. 3: Rom. 14. v. 9: & alijs locis: quæ (nisi fallor) sunt tot; quot illa quibus dicitur *ηγετης*, id est, ut passim interpret-*

interpretantur Racouienſes, excitatus. quamuis etiam hoc ipſum verbum *ἠγέρης* ſignificat ſubinde ſurgere: vt patet in verbis à Domino dictis Paralytico: & à S. Petro dictis Claudio; *Surge, & ambula:* & alibi ſæpè.

Indicauit præterea Chriſtus ipſe, ſe habere poteſtatem excitandi ſui à mortuis: cum *Ioan. 2. v. 19: Soluite Templum hoc, & in triduo illud excitabo:* *ἐγερῶ;* (quæ vox communiter tribuitur Patri, in explicanda excitatione à mortuis:) vnde verba hæc tum primùm intellexêre Apoſtoli, cùm Chriſtus eſſet *ἠγέρης:* (vtique ab eo qui dicebat *ἐγερῶ*) id eſt excitatus à mortuis.

Indicauit idem *Ioan. 10. v. 18: Ego pono animam, vt iterum ſumam eam: nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam à me ipſo: & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam.*

Indicauit idem: cùm *Ioan. cap. 11. v. 25.* dixit: ſe eſſe *Reſurrectionem (ἀνάστασιν): & vitam.*

Eandem eum habere poteſtatem agnouit S. Lucas *Act. 1. v. 3. Quibus (Apoſtolis) præbuit: vel (ex Græco) Stetit ſeiſuna vinum, poſt Paſſionem ſuam.*

Idem colligitur ex locis illis, quibus dicitur, idem Deus nos excitaturus à mortuis; qui excitauit Dominum *I E S V M:* vt dicitur; *Rom. 8. v. 11: 1. Cor. 6. v. 14: 2. Cor. 4. v. 14:* Certum autem eſt, quòd Dominus *I E S V S* nos excitabit à mortuis: vt ipſemet ſignificauit *Ioan. 6. v. 39: & v. 44: & v. 55: & alibi:* id quod fatentur, etiam Politheitæ: in eoq̄ue poſſimum, perfectionem potentia Chriſti reponunt: vt videre licet *Lib. de Diu. cap. 2.* Patet igitur: Chriſtum, etiam virtute ſua propria à mortuis reſurrexiſſe: atque adeò ſolum (iuxta Prophetiam Dauidis) inter mortuos liberum fuiſſe: in cuius poteſtate æquè fuerit; animam reſumere: atque eam pro ſalute noſtra ponere.

Alius quoque error, hîc ſuppreſſus eſt. Docent ijdem Politheitæ: *Chriſtum per Reſurrectionem ex non exiſtente capiſſe exiſtere:* aiunt enim (*lib. de Diu. cap. 13.*) *Chriſtum in triduo mor-*

tis ita cessasse existere : ac si planè in nihilum reductus fuisset. Nota Christiane, quisquis Christum amas : qui sit horum hominum sensus, de Anima Christi : & de anima omnium hominum : quos illi eodem capite, post mortem, non aliter censent vivere, etiam ipsi Deo ; quàm quòd resurrecturi sint : resurgere autem secundum eosdem, nihil aliud est, quàm ex non existente iterum existere. Quo clarè confirmatur quod supra dixi : à Polliciteis credi : animam hominum, vna cum corpore emori : & interire : & per resuscitationem (vt illi aiunt :) cum corpore, à morte resuscitari.

Tertius error : quòd iidem eodem capite, *Fol. Lat. 83. docent : Certitudinem Resurrectionis Christi, non posse haberi sufficientem, ex testimonijs veteris fœderis :* consequenter negant isti : Christum, suam à mortuis resurrectionem, sufficiēter probasse ex Scripturis : quod est contra aperta testimonia Euangelistarū.

Quartus error : quòd sequenti Capite docent iidem ; estq; eorum doctrina communis : *quòd Christus non resurrexerit in glorioso & immortali corpore, sed mortali.* Quod falsum esse testatur Scriptura. Nam Apostolus *Rom. 5. v. 9,* ait : *Christus excitatus ex mortuis, iam non moritur : mors illi ultra non dominabitur.* Certè hîc indicatur expressè tempus, à quo vitra mors non sit dominatura Christo. Respondet Saxo *Lib. de Dei Filio, cap. 10. Fol. 91 :* *Illud ultra ; numerari debere, à Christi in celos exaltatione, non à Resurrectione :* Sed nulla hoc ratione probat : & vim apertis verbis S. Scripturæ infert. Deinde, per eundem Apostolum dicitur : *Hebr. 2. v. 14 :* quòd *Christus per mortem destruxerit eum, qui habebat mortis imperium :* quomodo verò per mortem destrueretur ille, si etiam excitatus à mortuis, Christus Dominus, eius subditus esset ? Mortalitas certè, est seruitus mortis. Respondet Saxo : *Tantum hoc loco intelligi, Christum destruxisse mortis imperium, interueniente morte : & resurrectione ; non autem per mortem & Resurrectionem.* At, si hæc interpretatio semel admittatur,

tur, nunquam poterit probari, Christum etiam modo immortale habere corpus : cum neque vnquam in Scripturis dicatur, Christum per suam in caelis exaltationem destruxisse mortem: & si alicubi dictum esset; dici adhuc posset: interueniente Christi exaltatione, mortem, ab ipso, in die nouissimo destruendam: non autem iam destructam esse : atque ita Christum, adhuc non habere immortale corpus : sed vsque post diem iudicij, tale corpus habiturum. Dicit idem : *Posse dici: mortem, in eo sensu, non dominaturam Christo: quatenus decretum Dei intercessit: ut etsi mortalis sit, non moriatur.* At in eo sensu, non posset dici Christus, primogenitus ex mortuis : siquidem eorummet iudicio, multis annorum millibus, priores Christo, Enoch & Elias, ex Dei decreto, non amplius sunt morituri, etsi fuerunt mortales.

Neque obstat: quod Christus post Resurrectionem verè comederit. Nam corporibus gloriosis, non repugnat vera comestio, procedens ex potestate: sed tantum comestio fluens ex necessitate: & coniuncta nutritioni. Nam, de ratione veræ comestionis; solum est; vt per vitalem actionem, & organa vitæ eibus ore sumptus, in stomachum traijciatur: quod totum, cum nullam requirat alterationem, sed solum motum localem, qui corpori glorioso non repugnat; consequenter non repugnat eidem comestio.

Falsum denique est, quod Corpus Christi immortale, nec videri, nec tangi, nec vestigia vulnerum retinere possit. Cui commento nulla ratione, nullisque S. Scripturæ verbis nixo, refellendo; sufficiet, testimonium S. Ignatij, Apostolorum Synechoni, qui in Epistola ad Smyrnenfes; ita scribit contra Ebionitas: *Ego Christum non modo in carne venisse, cognosco, ex natiuitate, & crucifixione eius; sed & post Resurrectionem, scio eum in carne fuisse: & credo etiam nunc esse.* Et infra: *Cum etiam, & post Resurrectionem, ostendit seipsum illis: & ita cum carne, videntibus illis, assumptus est ad illum; qui miserat eum: cum ipsa carne, ventu-*

rus iterum, cum gloria & potestate. Si verò sine corpore, dicunt eum venturum; in consummatione seculi; quomodo ipsum videbunt, qui eum pupugerunt? &c. Huius saltem Sancti Martyris, tam claris, tamque disertis verbis, fidem dare deberent: qui corpus humanum, à Christo ascendente, in nubibus desertum affirmant: qualis etiam est Moschorouius contra P. Skarga, *cap. 10. parte 2.* de quo insuper sequenti capite aliquid loquendum erit. Hic Confessionis, vnum imprudens dictum refellendum est. Dicit, Christum ideo etiam vnigenitum esse: quia solus hactenus, ex morte ad vitam immortalem excitatus est, & quòd (vt infra refert) est rerum omnium Dominus, & nostrum Caput. Cùm ergo post diem iudicij plurimi ad vitam immortalem excitabuntur, & Filius tradet regnum Deo Patri, ei que subiectus erit, debet tunc Christus, (iuxta hos,) desinere esse vnigenicus Filius Dei Patris. En quàm imprudens dogma!

CAPVT XII.

Ascendit in Cælum.

Hic in primis Confessionis desidero synceritatem. Vel enim censet Christum descendisse vsque ad profunda inferni; (vt loquitur) & sic falsum est; illo articulo, *Descendit ad inferos*, significari solum descensum, in statum mortuorum. Quæ enim, hîc, propriè loquendo, inferni profunditas est? Si autem negat Christum descendisse vsque ad profunda inferni, vbi verborum candor?

Eadem Confessio, cùm citat ex Epistola ad *Ephes. 4. v. 10*, illa verba: *Qui descendit* (adde ex præterito verbum in infima terræ) *ipse est, & qui ascendit super omnes celos, vt impleret omnia:* seipsam manifestè retellit. Ita enim Christus dici debet, ascendisse super omnes cælus, sicuti descendit in infima terræ: vel
ergo

ergo tam verè descendit in infima terræ; quàm verè ascendit super omnes cælos: vel si non verè, sed figuratè descendit in infima terræ; dici etiam debet, solùm figuratè, ascendisse super omnes cælos. Certè verba, à S. Apostolo addita, *ut imple-ret omnia*: indicant Christum omnes regni sui partes, præsentem voluisse visitare: sicquæ regni totius mundi, in terra primùm; deinde in subterraneis partibus; tandem etiam in cælis possessionem adire & capeffere.

Confirmatur: quia *Hebr. 4. v. 14.* cùm dicitur *Christus cælos penetrasse*; & *Hebr. 7. v. 26.* *excelsior cælis factus*; sensus erat realis & Physicus: Ergo etiam cùm idem, dicitur *Ecci 24. v. 45.* *Penetraturus omnes inferiores terra partes, & inspecturus omnes dormientes*; & cùm dicitur, *cum mortuis in abyfso esse. Rom. 10. v. 8*; sensus debet esse realis & Physicus.

Iam verò, grauis quidam, etiam hîc, occultatur error. nimirum, quòd Christus modo non habeat, corpus humanum, quod habuit in terris viuens. Ex quo (vt alia omittam) manifestè sequitur; Christum nunc, nec esse Pontificem: nec mediatorem nostrû: quod ita probo. Qui non est verus homo; nec Pontifex est, nec Mediator noster. Christus nunc (si corpus humanum, constans carne & ossibus, & sanguinem non habet) non est verus homo: (quia definitio veri hominis est, esse animal rationale: animal autem esse non potest, nisi quod habet corpus: constans carne, ossibus, & sanguine.) Ergo Christus nunc, nec est Pontifex, nec Mediator noster. Sequitur item; Christi animam rationalem perijsse: & Christum modo, non solùm corpore illo, quod habuit in terris viuens, sed etiam anima rationali carere. Anima enim rationalis, est Forma corporis organici: corpus verò spirituale, non potest esse organicum: proinde neque informari ab anima rationali. Sequitur denique Christum, non esse illam Personam, quæ erat viuens: nam neque eadem est eius essentia; quæ erat viuentis: neque eæ partes essentielles & substantiales, quæ erant viuentis: vt appli-

canti, ea quæ dixi, manifestum est. Quid ergo nunc est Christus? non homo naturâ; vt probaui: & constat, hominem, esse tam essentialiter corporeum & sensitium, quàm rationalem: & tam ei repugnare esse spiritum, quàm spiritui repugnat esse corpus. non Angelus; quia hunc fortasse negarent Politheitæ corpus habere qualecunque: non Deus naturâ; quia Deum naturâ, impossibile est, creaturam esse. Quid erit ergo? Hunc errorem erubescere deberent homines, vel mediocriter sensati: & non tam facilè, ob aliquot S. Scripturæ loca malè explicata, (vt infra videbimus:) tam absurdam de Christo concipere opinionem.

C A P V T XIII.

Sedet in dextera Dei Patris omnipotētis.

Nescio, quo mysterio verba Symboli immutauerit hîc Author. Nam in Antiquis Authoribus, Tertulliano, S. Cypriano, Rufino, legitur: Sedet ad dexteram Dei Patris, &c.

Quidquid sit de Phrasi Articuli, aliquot hîc aduerto errores expressos: plures suppressos. Expressus est: quòd, Christum, dicat esse Summum Sacerdotem, per hoc; quòd se in cælo pro nobis offerat; innuens, cum ante in terris viventem; nec verum & proprium Pontificem fuisse: nec verum & proprium Sacrificium obtulisse. quem errorem, satis clarè refutauerat olim R. P. Martinus Smiglecius: tum in nouis noui Arrianismi Monstris: tum *Lib. 2, de Erroribus Arrianorum cap. 11*, & sequentibus: tum alibi. Mihi sufficient loca aliquot Scripturæ; quæ Christum in terris, verum & perfectum Pontificem fuisse; non Metaphoricum; & proprium Sacrificium obtulisse; palam faciunt.

Primus est: *Hebr. 10. v. 10: Sanctificati sumus per oblationem Corporis Christi semel.* Hæc oblatio, non potest censeri facta in cælo

cælo; in sententia Policheitarum, negantium Christum habere corpus, quod offerri possit: & in omni sententia, non potest dici; hæc oblatio, primum esse facta in cælo: cum eam prius esse factam in Cruce, sæpius testentur Scripturæ, v.g. *Isa. 53. v. 7: Oblatus est, quia ipse voluit: & non aperuit os suum, sicut ovis ad occisionem ductus est, &c.* Et *Ephes. 5. v. 3: Christus dilexit nos: & tradidit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis.* *Hebr. 9. v. 12: Christus per proprium Sanguinem, introiuit semel in sancta, aterna redemptione inuenta: Et v. 14: Sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit, immaculatum Deo: emundabit conscientiam nostram.* Et *v. 27, & 28: Quemadmodum statutum est hominibus semel mori; post hoc autem iudicium: sic & Christus semel oblatus est; vel (vt Syriacè legitur) immolauit vel sacrificauit; ad multorum exhaurienda peccata.*

Hic patet Sacrificium hoc, quo Christus oblatus est semel, esse oblationem mortis eius in Cruce exceptæ; quam oblationem, etiam nunc, continuat in cælis Christus: quatenus (vt ait S. Cyprianus Serm. de Baptismo Christi) semper reseruata in Corpore Christi plagæ, salutis humanæ exigunt pretium: & obedientiæ donatiuum requirunt: idque est Christum vultui Dei apparere: & interpellare pro nobis. Deniq; *Hebr. 1. v. 3,* dicitur: *Christus (iuxta Græcum textum) per semetipsum purgatione peccatorum facta, consedisse in dextera Throni Maiestatis.* Si ergo Christus, nonnisi purgatione facta, sedit ad dexteram Patris; sequitur manifestè, eum, prius Sacrificium, ad expianda peccata per Sanguinem (*sine cuius effusione non fit remissio, Hebr. 9. v. 12:*) obtulisse: verumque & proprium Sacerdotem, etiam in terris fuisse. Quod si tum, verus & proprius Sacerdos, non fuit; neque modo est. Nam etiam Angeli vultui Dei assistunt: neque tamen dici possunt, veri & proprii Sacerdotes. Asserit quidem Saxo, *Christo non nisi figuratè munus Pontificium tribui: sed per hoc grauissimam infert iniuriam dignitati Christi: quem S. Paulus tota ferè Epistola ad Hebræos, probat: respectu Sacri-*

ficij esse Sacerdotem, non Metaphoricè, sed verè & propriè : atque ita perfectè; atque alij quicumque, veri, proprij & perfecti Sacerdotes.

Secundus error eiusdè Cõfessionis expressus est : quia docet : *Christo, quatenus Pontifici nostro, Sanctorum Ministro, & Tabernaculi veri; super omnes Angelorum & hominum ordines dominantanti, (ad diem tantum iudicij,) deberi, non minorem cultum & adorationem quàm ipsi Deo.* Hic error; merus est Politheismus. Cultus enim debitus Deo, est Confessio causæ primæ independentis; à quâ, habeat esse, omnis creatura, dicere autem; & honorare aliquam creaturam; tanquam Causam primam, independentem, & omnium creaturarum authorem : est plura prima principia, & plures primas Causas : pluresquæ veros Deos ponere : quod merissimus gentilismus est. Atque ideo : ex eo ipso, quod Christo debetur, cultus ille debitus Deo; euidenter conuincitur : Christum Filium Dei, esse vnum illum Deum cum Patre : ideoquæ vno eodemquæ cultu & honore, honorari cum Patre.

Errorum occultatorum primus est : quòd doceant isti; Christum ante suam in cælis exaltationem, nec Dominum perfectum fuisse : nec Saluatorem : nec Filium Dei perfectum : nec potentiam habuisse, quam nunc habet. Ex quo sequitur : Christum dum in terris viueret, secundum eos non fuisse Deum : sed semideum : vel destinatum Deum : nec fuisse Dominum, sed semidominum : nec Filium, sed semifilium, vel destinatum in Filium, vel in Saluatorem. quo posito, contradicunt isti, Angelis dicentibus : Christum natum ex Virgine, esse Filium Dei : *Luca 1. v. 35* : & natum Saluatorem, Christum Dominum : *Luc. 2. v. 11*. Contradicunt Elisabethæ ; *Luc. 1. v. 43*; Beatissimam Virginem, Matrem Domini sui appellant. Contradicunt Apostolis, sæpius Christum vocantibus Dominum, & confitentibus esse Filium Dei. v. g. *Matt. 8. v. 25*, vbi etiam homines, dominium eius admirati, dicebant : *Quis est hic, quia venti &*

mare obediunt ei? Et *Matt. 14. v. 28. & 30*, vbi eidem dixere Apostoli: *Verè Filius Dei es*. quod vtrumque repetit S. Petrus *Matt. 16. v. 16, & 22*: denique Christum viuentem Apostoli, sine vlla imperfectionis nota, absolutè Dominum vocant plusquam trigies. Contradicunt ipsi Christo, qui in terris degens dicebat se *Dominum Sabbati*: & *maiozem Sabbatho*: *Matt. 12. v. 6, & 8*: dicebat se *Dominum Dauidis*; *Matt. 22. v. 43*: & sequentibus; & clarissimè *Ioan. 13. v. 13. & 14*. aiebat: *Vos vocatis me, Magister & Domine, & benedicitis: sum etenim. Si ergo ego Magister vester, & Dominus, &c.* Cùm ergo, tot testibus probetur, Christum ante mortem suam, fuisse Dominum, imperasse ventis & mari, in potestate etiam spiritibus immundis imperasse; *Marci 1. v. 27*, cui Angeli in deserto seruerint; quem Magi vel Reges, vt Deum in præsepio adorauerint: quæ impietas est, quæ pertinacia, tanta testium luce non obstante, negare Christum, ante suum in caelos reditum, fuisse Dominum, Regem, & Filium Dei perfectum? Saltem Pilato vel Caiphæ, quando ab eis interposito iuramento interrogabatur cum potestate iudicij Christus, eam sui Domini imperfectionem confessus fuisset: si (vti blasphemant isti) tunc neque Dominus, neque Filius Dei perfectus fuisset. At ille, & Caiphæ interposito iuramento interroganti, essetné Christus & Filius ille Dei benedicti; Respondit: *Marci 15. v. 61. Ego sum*: & alia phrasi apud *Matt. Tu dixisti*: & eadem Phrasi, se Regem Pilato confessus est: proque expressâ, vtriusque huius veritatis confessione, occisus est. Quomodo ergo isti homines inter Christianos censendi sunt, qui tantum non mendacem faciunt Christum; cùm negant illum Dominum, Regem, Filium Dei, perfectè eo tempore fuisse, quo se is iuramento obstrictus, sine vlla limitatione, Dominum, Regem, Filium Dei dicebat?

Ijdem verba illa, post Christi Resurrectionem Apostolis dicta, *Matt: ultimo v. 18. Data est mihi omnis potestas in calo & in terra*: peruersa interpretatione in eum trahunt sensum: vt ne-

gent; per ea significatum esse, quòd Christo tunc data sit potestas, de qua loquebatur: sed tantùm quòd esset danda: per quod iterum, mendacium tribuunt Christo: vti etiam, cùm & illa verba; *Omnia quæ habet Pater, mea sunt; Ioan. 16. v. 15. & illa Ioan. 17. v. 2. dedisti ei potestatem omnis carnis; vt quos dedisti illi, det eis vitam æternam;* vel restringunt: vel ad prædestinationem trahunt. Quò factum est: vt aliqui eorum sectæ sodales; negauerint etiamnum Christũ regnare in cælis: docuerintque, eum, rum primum regnaturum; quando mille annis regnare in mundo incipiet. Hos Smalcus indignos nomine Christiano appellat: quos tamen Socinus, in Epistola ad Synodũ Chmielnicensem, vocat homines pietatis studiosos: & ob singulares virtutes præstantes autoritate. Et verò si Chiliasta (ita enim ab aliquibus appellantur) constanter inhæreant, ei explicandæ Scripturæ rationi, quam in orbem induxerunt Politheitæ; nunquam hæresis poterunt conuinci. Nam si Smalcus vrgebit, verba illa *S. P. Act. 2. v. 36. Pro certo sciat Israel, quod Dominum & Christum fecit Deus hunc IESVM: quem vos crucifixistis:* explicabit Chiliasta, *ro fecit; id est prædestinauit: vel facturus est:* ad quod ei, seruient, plurima exempla verborum præteritorũ: quæ Smalcus explicat de Prædestinatione, vel de futuro. Si verò vrgebit verba illa; *Data mibi est potestas,* acriter à Chiliasta redarguetur. Vel enim ea potestas, cùm ea verba Christus loquebatur, erat, ei (vt pote post obedientiam vsq; ad mortem Crucis) data; vel non: Si data; Ergo eam habuit ante Ascensionem: quod vos negatis. Si non data; Ergo vt his verbis, tum cùm loqueretur Christus, solum danda potestas significabatur: ita & his *Dominum fecit Deus hunc IESVM & c.* Nullo ergo loco Scripturæ (si ita, vt Politheitæ volunt, explicetur) Chiliasta conuinci potest; Christum modo Regnum habere. Quod quâ erat ingenij acie, aduertens Socinus, tandem in citata Epistola decidit: eam sententiam, etsi vera esset, non esse publicè docendam.

Secundus error, hîc occultatus est: quòd doceant Christum non habere omnem potestatem in cælo & in terra, sed tantum restrictam ad ea quæ sunt necessària ad bonum regimen Ecclesiæ: quod verbis, de Regno Christi, absolutè prolatis, apertè repugnat.

Tertius error est: quod dicant: *Deum Patrem modo non regere nos: nec saluare: ita ut in usu huius regiminis Filius independens sit à Patre:* quæ est grauis blasphemia, in Deum Patrem. Ex quâ infertur primò; non debere à Fidelibus inuocari Deum Patrem; vt auxilietur Ecclesiæ: eamq; contra Turcas defendat. Infertur secundò: respectu alicuius creaturæ, Deum Patrem non esse Deum: eundemq; alicuius hominis non esse Dominū. Infertur tertio: Deum Patrem nunc, non posse dici, & esse Caput Christi: vt tamen loquitur *S. Paulus 1. Cor. ii. ̄. 3.*

Quartus error est: quòd iidem doceant: Regnū Christi esse finiendū in die nouissimo: quod contradicit Scripturæ locis, quibus apertè dicitur, Regni eius non fore finem. *V. g. Dan. i. ̄. 44.* vbi dicitur *Regnum Christi staturum in æternum:* quod ipsum repetitur *Dan. 7. ̄. 14. & 27:* & expresse docetur, ab Angelo: *Luca. i. ̄. 33. Et Regni eius non erit finis.* Tot locis, tam clarè loquentibus, vnum isti locum, olim, ab Arrianis obijci solitum obtudunt: quem satis olim clarè, S. Athanasius, S. Basiliius, S. Gregorius Theologus, S. Cyrillus Alexandrinus, S. Augustinus & S. Fulgentius, & alij, qui contra Arrianos scripserant, explicauêre. Ab eis, præstiterat huius obscuri loci explicationem discere; quàm Christo Domino æternitatem Regni, sapius, in S. Scripturis clarissimè tributam, negare. Nunc breuiter dico: verba hæc, ita posse explicari: Christum quâ hominem, qui nunc habet specialem modum, homines & Angelos regendi, eorum ministerio vtendo ad perficiendam hominum salutem; & varia dona influendo; post diem iudicij ab eo regimine alijsq; functionibus, quibus nunc vtitur in regenda Ecclesiâ, destitutum. Tunc enim cessabunt omnia ministeria:

& erit

& erit pura quædam contemplatio Diuina: quâ totus Christus, id est; Caput cum omnibus membris, seu tota Ecclesia subijciatur Deo: vt Deus in omnibus dominetur & glorificetur: & omnes in Deo habeant; quidquid sanctè amare possunt: & desiderare. Eorum vero quæ à Sanctis Patribus dicuntur summa est. Dicit ibi Apostolus: tunc finem mundi fore: cum omnia simpliciter subijciatur Christo. Deinde ne aliquis erret; existimando Christum tunc, quando ei, etiam secundum humanitatem sumpto, Deus omnia subijciat; non fore Deo subiectum; docet S. Paulus: Christi humanitatem etiam tunc (id enim significat *τὸν υἱόν*) subiectam fore Deo, vt Deus sit omnia in omnibus: id est: vt Deus sit omnem potestatem in omnia habens. Quod si hanc explicationem reiicient Polytheitæ; non minorem ipsi experientur difficultatem: si hoc eis obijciatur. Vel nunc Christo subiecta sunt omnia vel non: si nunc subiecta sunt ei omnia; Ergo nunc Christus subiectus Deo est. Si non sunt subiecta omnia. Ergo Christus, modo non est Dominus omnium: vt pote cui nec dum sint subiecta omnia. Ex quo vltèrius sequitur: Christum nunquam fore Dominum omnium. nam antequam ei subiecta sunt omnia, non est actu Dominus omnium. Postquam autem subijciatur ei omnia tradet Regnum Deo & Patri. Quando igitur erit actu Dominus omnium? videtis nodum? Dicendū ergo est: Christum quâ hominem, & modo subiectū esse Deo; et si cum totius Ecclesiæ regimine: & post finem mundi subiectum eidem fore tradito Ecclesiæ regimine: Quod vt dixi ex Græco textu satis probabiliter colligitur: siquidem, si hoc loco significaretur; Christum, tunc demum, vel tum primum fore subiectum Deo, non diceretur in Græco textu *τὸν υἱόν*: sed *τὸν υἱόν*; vt patet ex Lexicographis. Potest hoc aliquatenus illustrari communi modo loquendi; quo Prorex, deposito Magistratu dicitur subiectus Regi: non quòd antea subditus non fuerit, sed quòd qui ante erat subiectus, cum aliquo sibi cōmisso regimine, postea est sine vilo regimine subiectus.

CAPVT XIV.

Vnde venturus est iudicare viuos & mortuos.

TRia hinc notauit. Primum. Quod Confessionis Author, dicat; *Christum iudicem, ab omni oculo visum iri: & ab eis qui ipsum confixerunt.* Hinc debuerat candidè ab Authore significari: Quomodo, sui asseclæ, credant Christum ab omni oculo visum iri: si, (vt passim docent Politheitæ:) nunc, corpus eius ita est Spirituale; vt neque ab oculo videri; neque manu tangi possit.

Secundum dicit: *Actum extremi Iudicij; maximum fore Regni Christi effectum:* at quomodo is maximus Regni Christi effectus sit; qui alijs etiam hominibus communis est? cum etiam Apostoli iudicaturi sint non tantum tribus Israel: *Matt. 19. v. 28:* sed etiam *Angelos: 1. Cor. 6. v. 3.*

Tertium: explicandum hinc erat; quid iidem censeant de Christi DEITATE. Nam si, (vt illi volunt,) Christus post diem Iudicij regnare desinet; & Fideles, iam ei subiecti non erunt; vt expressè docet Saxo: neque amplius (vt omnes credimus) à mortuis nos excitaturus vel iudicaturus est; neque etiam voluntatem Dei, nobis interpretaturus; neque salutem nostram & beatitudinem conseruaturus; vt illi docent: necessariò sequitur; eum, vel non fore amplius Deum: atque ita, eos, merissimè in temporalem Deum credere: vel saltem credere, Christum fore, Deum, post diem iudicij, multò imperfectiorem; quàm modo est: imò quàm fuit; dum in terris degeret. Nam in cælis neminem amplius saluare poterit.

CAPVT XV.

Credo in Spiritum Sanctum.

ETiam hinc reperio imposturam. Nihil hinc dicitur: qui sensus suorum asseclarum sit; de Deitate, Personalitate, vnitatem Spiritus S. Quid ita? an hoc non pertinet ad veram fidem?

Ergo ut manifesta sit Authoris impostura; refero: quæ de Spiritu S. docet, eorum olim Archiminister Smalcus; in Enotico ignis & aquæ: & alibi. Negat eum esse Deum *Fol. 37, & 38, Enotici.* Negat esse Personam ibidem: & alibi passim. Negat idem, eum Christo esse æqualem: Enotici *Fol. 38*: imo *Lib. de Div. cap. 34,* circa finem, docet: Christum nunc, ita habere potestatem supra Spiritum S; sicut supra Angelos. Negat idē Spiritū S. esse unū: tum in Monstris *Fol. 205*: tū in Cōcione *Fol. 77*: & in eius defensione Bebelni⁹ *Fol. 65*.

Hæc quantopere repugnent Scripturis, notum est omnibus. Hic ea tantum vrgeo, quæ de Spiritu S. docet Confessionis Author. Vocat ille hic, Spiritum S. S, Doctorem: Magistrum: Rectorem: Testem: donorum effectorem: & distributorem: quem Filius loco sui miserit: qui sit noster Paracletus, &c. At in Præfatione negat eum esse Personam. Verūm quomodo hæc, quæ esse Spiritum S. ipsemet dicit; simul sumpta; non conuincunt, Spiritū S. esse Personam? Quomodo item Spiritus S. non est Deus, si peccatum in eum est irremissibile? & si est Dei virtus? an Dei virtus non est Deus? Quomodo denique est inferior Christo: si Sanctitas eius Conceptionis, Spiritui Sancto tribuitur? & si in virtute eius eiciebat dæmonia? quomodo deniq; non vnus est; si in vnus Spiritus S. nomen baptizamur. Plura de hoc in alio Tractatu.

CAPVT XVI.

Sanctam Ecclesiam Catholicam.

NEquæ huic equo Danaï desunt. Ait. *suos credere: Ecclesiam esse columnam & firmamentum veritatis.* At non solum Saxo in Monstris, & alibi: sed etiam Moschorouius: Ecclesiæ Christi, hanc prærogatiuam datam esse, ut in veritate fidei perseueret; negat: *Fol 187. & 188.* Imò Saxo alicubi docet: *contra omnem naturam Religionis esse: promitti in ea constantiam: & negat ullam promissionem factam esse à Christo; quod non sit futura defectio à fide:* Iniquissimè

Certè Ecclesia, est illa ciuitas : quam fundauit Deus in aeternum : *Pf. 47. v. 9.* illa est, cui dixit Deus : *Is. 59. v. 11.* Verba mea, quae posui in ore tuo; non recedent de ore tuo; nec de ore seminis tui, à modo & usq; in sempiternum : illa est, quam sibi Dominus, *Osee 2. v. 20.* sponsauit in fide, tanquã sponsam, non habentem maculã neq; rugam : *Ephes. 5. v. 27.* Illa, est ciuitas veritatis : *Zach. 8. v. 3.* contra quam porta inferi nõ sint praeualitura; *Matth. 16.* cum quã Spiritus S. omnem veritatem docens, mansurus sit in aeternum : *Ioan. 14. v. 16.* & c. *16. v. 13.* deniq; quomodo Sancta, seu (vt loquitur Confessio) omni genere Sanctitatis & veritatis exornata, nec doctrina, & fide varia, Ecclesia dici posset; si hæresibus vnquam succumbere posset? Quomodo ea dici posset Christi solius, aeterna sponsa; si vnquam per defectionem à fide reperiretur adultera? quæ communicio luci cum tenebris? quæ veritati (quæ Christus est) cum ea congregatione; quæ vnquam tenebris errorum aliquorum, obrui posset?

Fatetur Author: Ecclesiam debere esse Catholicam: seu vniuersalem. At fuitnè vsipiam terrarum, audita vel lecta ea fidei Analogia, quam cæcus Policheitici commenti sunt? fuitnè vnquam omnium Ecclesiarum ea fides : quòd Verbum; sit dependens, subordinatus, & temporalis Deus? quòd fuerit Metaphoricus Redemptor? quod Spiritus S. nec Deus sit, nec Persona, sed Christo homine inferior? denique omnes alij; quos hic retuli errores, num ab omnibus Ecclesijs vllò vnquam tempore fuere recepti? Atqui multò faciliùs, nos probauerimus : ab omni memoria, Ecclesiarũ omnium, eam fuisse doctrinam, de Deo & Christo : quam nunc Catholici profiteamur : quam illi, vel de vnica doctrina, quã à nobis dissident; probauerint.

CAPVT XVII.

Sanctorum communionem.

O Missa hinc est præcipua pars communionis Sanctorum : nimirum communicatio cum Triumphante Ecclesia : quam Policheitæ nunc dari negant. Expressè tamen dicitur

tur nobis: *Hebr. 12. v. 12: Accessistis ad Sion montem: & ciuitatem Dei uiuentis, Ierusalem caelestem, & multorum millium Angelorum frequentiam: & Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in calis: & spiritus iustorum perfectorum: qui Hebr. 11. dicuntur per fidem vicisse: secti, lapidati: in occisione gladij mortui, &c.* Dicitur item Christus Caput esse supra omnem Ecclesiam. *Ephes. 1. v. 22: id est etiam super Angelorum sacrum Collegium: quos etiam vni Ecclesiae includi tanquam vni corpori, vnitas Capitis conuincit.*

Omittitur item, hinc partitio ministeriorum in Ecclesia Dei, vt in corpore membrorum. *Deus enim* (ait Apostolus *Ephes. 4. v. 11: in Ecclesia; dedit: quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios vero Pastores, & Doctores, &c.* Et addit *1. Cor. 11. v. 29: Nunquid omnes Prophetæ? nunquid omnes Doctores? nunquid omnes interpretantur? & supra v. 12: Sicut corpus vnum est, & membra habet multa: omnia autem membra corporis cum multa sint; vnū tamen sunt corpus; ita & Christus.* Quæ Author de Pœnitentia & Baptismo refert, suspecta sunt imposturæ. Nam aquæ Baptismum, necessarium esse ad salutem, editis multis libris, duce Socino, Politeitæ negauerunt: atque etiamnum plerique negant. In Pœnitentia verò, nescio quid sibi velit illud, vt pœnitentes, corde contrito confiteantur. An enim, apud eos, est vsus Confessionis? an vlli; quibus sua peccata confiteantur; an aliqui, à quibus absolui possint, designati, vel ordinati? si verò hæc confessio Deo fit: quo differt à contritione?

CAPVT XVIII.

Remissionem peccatorum.

OMnia nobis pœnitentibus, actualia peccata remitti, bene docet Author. at quid de Originali? Negant illud dari. aiuntque esse puerilem & antichristianam fabulam. Negant iidem in veteri Testamento, remissa esse peccata alicui: contra expressas Scripturas: docentes: remissa esse peccata Dauidi: & omnibus

omnibus pœnitentibus promissam peccatorum obliuionem. Alios hîc errores, circa modum remissionis peccatorum omitto. Noto præterea Authorem, (nisi à suis Collegis defecerit:) contra conscientiam loqui: dicendo peccata plenissimè remitti per obedientiam, sanguinem, & oblationem IESU Christi: quod ab omnibus satisfactionem Christi negantibus, negatur.

CAPVT XIX.

Carnis resurrectionem.

Quædam hîc in Mysterio dicuntur: quædam supprimuntur. Mysterium est; quòd Resurrectio vel resuscitatio hominum, restringatur, ad eos quibus peccata sunt remissa. Quid igitur diceretur de illis, qui in peccatis mortui? quibusque ea non sunt remissa? An hi vltimo die non resuscitabuntur? non resurgent ad iudicium?

Mysterium item: quòd ne verbulum quidem ponatur de carnis resurrectione: sed tantum sermo sit, de resuscitatione hominũ à mortuis: & de inhabitatione domus æternæ in cælis. Nimirũ, non carnis resurrectionem; sed carnis destructionem, vel annihilationem; vel in spiritum conuersionem; credunt Politheitæ: contra expressa verba Symboli Apostolici: & S. Scripturæ *Iob 19. v. 25: Scio, quòd Redemptor meus viuít: & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea: & in carne mea videbo Deum meum: quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspexerunt; & non alius.* Alij ex Hebræo ita vertunt: *Noui Redemptorem meum viuere: & posteriorem super puluerem resurrecturum: & postquam vermes confoderint istud; euigilante me: tum carne mea me visurum esse Deum.* Idem qui sum & non alienus, visurus sum mihi: & oculi mei aspecturi, &c. Et: *Ioan. 5. v. 28: Omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filij Dei: & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij.* Et *Cor. 5. v. 10: Omnes nos manifestari oportet ante Tribunal Christi: ut*

referat unusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum. Ec: 1. Cor. 15. v. 15; Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.

Ex quibus omnibus constat; omnes omnino homines resurrecturos in eisdem corporibus; in quibus vixerunt: eo solo discrimine; quòd corpora resuscitata impiorum; futura sint fœda, fœtida, igni vrenda, neque tamen vnquam comburenda: Corpora verò Sanctorum sint immutanda (pro singulari ratione meritorum; vt explicat S. Pau, 1. Cor. 15. v. 41;) claritate: subtilitate: agilitate impassibilitate: quarum respectu vocantur ab Apostolo corpora cœlestia, immortalia, Spiritualia. Hoc enim est, quod loquitur Apost. 1. Cor. 15. *corpus seminatum seu sepultum in corruptione, surrecturum in incorruptione*: id est impassibilitate: (alioqui etiam corpora damnatorum ad supplicium æternum, surgent in incorruptione: id est, in immortalitate:) &: *corpus seminatum in ignobilitate, surrecturum in gloria*: id est in ea claritate; in qua fulgebunt Iusti, aut sicut sol, aut sicut stellæ, secundum mensuram eorum sanctitatis: & *corpus, seminatum in infirmitate, surrecturum in virtute* fortitudinis & mobilitatis: motu etiam (vt pleriq; Theologi docent,) Angelico: & *corpus animale*; id est fatigabile, somni potusque indigum seu vegetabile; *surrecturum corpus spirituale*: id est, nullius horum indigum: sed subtile, tenue, agile, &c. Quomodo enim diceretur toties, corpus nostrum surrecturum in incorruptione; quod ante, corruptioni non fuit obnoxium? quomodo (vt alia omittam) diceretur corp^o animale surrecturum spirituale; quod nunquam fuit animale? quomodo item diceretur, corpus informari, immutari, Corpori conformari Christi; si penitus corpus corruptibile & animale destrueretur? & si nobis conferretur corpus quoddam nouum & Chimæricum, in terminis implicans contradictionem? vt potè tale, quod dicitur corpus; & tamen non est corpus: sed spiritus; quod dicitur corporeum, ex exigentia essentiæ corporis; & simul incorporeum ex exigentia essentiæ spiritus: quod dicitur corporeum: & tamen ita immateriale,

riale, ut æquè censeatur intangibile & inuisibile; atque est Deus: quod denique dicitur humanum; & tamen non organicum: & omnibus sensorijs organis destitutum? Monstruosum utique quid: quod cum sit animal sensitivum, omni sit sensu, imò & potentia, & organis sentiendi destitutum: non potiori iure denominabile animal: quàm denominaretur ventus vel Angelus, vel, nescio quid, quod isti apprehendunt. Monstruosum item, eo etiam titulo, quod eadem numero censeatur persona humana: quæ tamen dicatur, non habere eas partes essentielles, quas olim habuit: nempe, neque corpus; (ut fatentur aduersarij;) neque animam: cum ea, supponatur esse actus Corporis organici: & tamen negetur, actuare corpus organicum. Monstruosum amplius: quia supponitur, actus actuari ab actu: spiritus immaterialis, à spiritu immateriali: & fit quoddam compositum: nec Physicum; quòd in eo nec materia sit, nec forma Physica: nec Metaphysicum; quia dicitur, non solum intelligibile, sed reale & Physicè existens, corpus.

Neq; his quæ dixi: S. Scriptura contradicit: imò exigit; ut explicetur, non in sensu substantiali; sed qualitatiuo.

Caro & sanguis Regnū Dei non possidebunt: id est illi; qui hinc in terris degētes, non portant imaginē celestis sed terreni 1. Cor. 15. v. 49. vel qui non ex Deo, sed ex sanguinibus & voluntate carnis nati, Ioan. 1. v. 13. non secundum Spiritum, sed secundum carnem ambulant Ro. 8. v. 4: qui ea quæ carnis sunt sapiunt: ibidem v. 5. facientes voluntatem carnis Ephes. 2. v. 3. qui deniq; seminant non in Spiritu, ex quo metuerent vitam aternā: sed in carne de qua metunt corruptionē Gal. 6. v. 8.

C A P V T XX.

Et vitam æternam.

Confundit hic Author; resurrectionē, cum possessione vitæ æternæ. dicit enim: *Credimus in Christi aduentu mutatum iri omnes sanctos, in ictu oculi &c. & viuorum corpora, indutum iri incorruptione: tumq; omnes in aërem raptum iri. &c.* Non est hoc, mi Domine,

mi Domine, viuere in æternum. Nam etiam rapti in aëra iusti, ante latam sententiam, non dicuntur benedicti: nec viuentes in æternum. Tum primum Beati dicuntur: cum cælestibus excepti palatijs, beatificâ Dei, (summi, creaturæ intellectualis, boni) visione, perfruuntur.

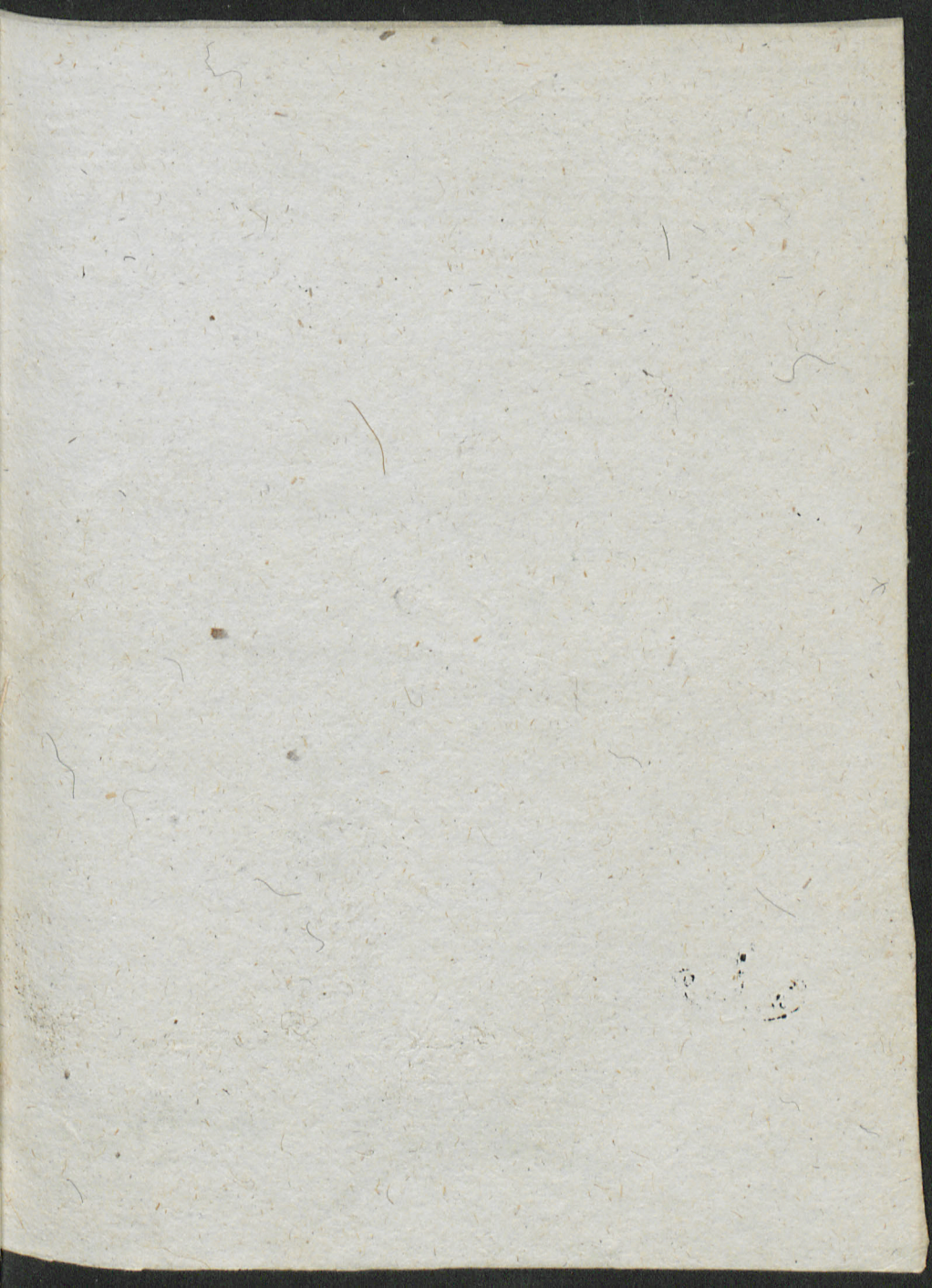
Quares, mi Lector, cur hîc confunditur resurrectio cum possessione vitæ æternæ? Mysterium hoc est Policheitarum. Sentiant enim illi: homines infideles, & impios, non resurrecturos: sed in die nouissimo, cum cælo, terra, mari, & omnibus quæ in eis sunt, & cum Dæmonibus annihilatum iri: atq; ita, neminem fore, hominum & Dæmonum, qui supplicium parietur æternum: contra expressum S. Scripturæ clamorem, Matth. 25. v. 96. *Abunt hi in supplicium æternum: hi verò in vitam æternam.*

Falsum ergo est; quod concludit Confessionis Author, ita se rem verissimè habere: hanc eorum, hanc deniq; veram Christianorum fidem esse. Demonstratū enim est: quædam, quæ docentur in ea Cōfessione falso doceri: quædã eorū fidem nō esse, sed fingi: plurima verò eorum quæ credunt, longissimè abesse à vera Fide Christianorum: vt patebit, ex Speculo Socinistarum: breui, Deo fauente, edendo: in quo palâm fiet; Socinistas, seu Arrianos, in omnibus Christianæ fidei Articulis, non solū à Catholicis, sed etiam ab Euangelicis adeò dissidere; vt inter veros Christi adoratores censerî non possint. **DEVS** illis det illuminatos cordis oculos; vt respiciant: & tandem **DEVM** blasphemare desinant.

Amen.

9241
6

2866

9241
6

